Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

České titulky k dokumentárnímu filmu "Alltag in der DDR – Doku 1981"

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická Katedra germanistiky a slavistiky

Studijní program Filologie

Studijní obor Cizí jazyky pro komerční praxi – němčina

Bakalářská práce

České titulky k dokumentárnímu filmu "Alltag in der DDR – Doku 1981"

Vladislav Sládek

Vedoucí práce:

Mgr. Andrea Königsmarková

Ph.D. Katedra germanistiky a slavistiky

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Andree Königsmarkové, Ph.D. za cenné rady, postřehy a připomínky.

OBSAH

1. **ÚVOD**
2. **TEORETICKÁ ČÁST**
   - 2.1.TEORIE PŘEKLADU
   - 2.2.DRUHY PŘEKLADU
     - 2.2.1. DRUH SÉMIOTICKÉ PŘÍSLUŠNOSTI VÝCHODISKOVÉHO A CÍLOVÉHO JAZYKA
     - 2.2.2. TYPOLOGICKÁ VZDÁLENOST OBOU JAZYKŮ
     - 2.2.3. SMĚR PŘEKLADU Z HLEDISKA MATEŘŠTINY
     - 2.2.4. DRUH TEXTU
     - 2.2.5. ÚROVŇOVÝ CHARAKTER PŘEKLADOVÉ JEDNOTKY
   - 2.3.PROCES PŘEKLÁDÁNÍ
     - 2.3.1. FÁZE PROCESU PŘEKLÁDÁNÍ
     - 2.3.2. PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY
   - 2.4.PŘEKLADATEL
   - 2.5.ROZDÍLY MEZI PŘEKLADEM A TLUMOČENÍM
3. **TVORBA TITULKŮ**
   - 3.1.O FILMU
     - 3.1.1. TVORBA TITULKŮ
   - 3.2.NÁVRH PŘEKLADU
   - 3.3.ODKAZ
   - 3.4.KOMENTÁŘ K PŘEKLADU
     - 3.4.1. PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY
       - 3.4.1.1. DIALEKT A ARTIKULACE
       - 3.4.1.2. ŠPATNÁ AKUSTIKA
       - 3.4.1.3. NEDOKONČENÉ VĚTY A SKÁKÁNÍ DO ŘEČI
       - 3.4.1.4. KOMPOZITA
       - 3.4.1.5. TERMÍNY
       - 3.4.1.6. VLASTNÍ JMÉNA
       - 3.4.1.7. SLOVNÍ HŘÍČKY
       - 3.4.1.8. ZVLÁŠTNÍ PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY
4. **ZÁVĚR**
5. **RESUMÉ**
6. **RESÜMEE**
7. **PRAMENY A LITERATURA**
8. **PŘÍLOHY**

1. ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je vytvoření českých titulků k dokumentárnímu filmu *Alltag in der DDR – 1981 Doku* pro české publikum, následné sepsání komentáře k vytvořeným titulkům, jejich rozbor a objasnění překladatelských problémů při tvorbě titulků k cizojazyčnému filmu. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část se zabývá teorií překladu a druhy překladů, které definují překlad jako disciplínu. Následuje rozbor překladatelského procesu a popis vhodných vlastností překladatele včetně jeho mentálního nastavení v průběhu procesu překládání. Dále je v teoretické části také podrobně a přehledně rozebrán rozdíl mezi překladem a tlumočením, jelikož tvorba titulků je disciplína, která má blízko jak k překladu, tak k tlumočení. Teoretická část a znalosti z ní získané se použijí při tvorbě titulků a řešení překladatelských problému v praktické části. K vypracování teoretické části velmi pomohla uvedená sekundární literatura.

Praktická část se zabývá tvorbou českých titulků k filmu, aby byly pro českého diváka srozumitelné a stíhal je v průběhu filmu číst. Bakalářská práce obsahuje i odkaz k filmu, který je nahraný na webovém portálu *Youtube.com*, kde si ho může pustit každý, kdo má tento odkaz k dispozici. Dále se praktická číst zabývá řešením překladatelských problémů, které se při překladu objevily. Překladatelské problémy byly především odborné termíny, neologismy, slovní hříčky, pojmy, které nemají přesný český ekvivalent a pojmy, které jsou už zastaralé nebo se používaly jen na území NDR. K odborným termínům byli vytvořeny glosáře, které jsou rozděleny na vybrané oblasti. Překladatelský problém představovala i zvuková stránka filmu. V některých pasážích filmu nebylo osobám ve filmu pořádně rozumět. Autorovo úkolem je všechny tyto problémy vyřešit tak, aby titulky dávaly česky mluvícímu divákovi smysl a stíhal je v průběhu filmu číst.

Autor bakalářské práce si vybral toto téma na základě téma filmu, které přijde autoru velmi zajímavé a přínosné pro diváky. Dále si autor vybral toto téma kvůli získání nových znalostí a zkušeností z translatologie, která ho velice zajímá a také si chtěl vyzkoušet tvorbu titulků k filmu.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 TEORIE PŘEKLADU

Překlad je převod z výchozího jazyka do jazyka cílového. Překladatel přitom potřebuje nadprůměrnou znalost obou jazyků čili jak výchozího, tak cílového, aby mohl překlad udělat co nejpřesněji. Překladatel má také více času na překlad než tlumočník, protože tlumočník musí být pohotový. U překladu jde hlavně o správnost a srozumitelnost. Překladatel nemusí mít odborné vzdělání, ale určitě je výhodou. Obor vědy, který se zabývá systematickým zkoumáním procesu překládání a jeho výsledku, se nazývá translatologie. (Wikipedie, vyvoláno 22. 3. 2023)

„Autoři zařazují translatologii do oblasti aplikované jazykovědy, do pragmatiky jako součást teorie kultury.“ (Fišer 2009: 131)

Podle britského teoretika J. Carforda nemusí mít překlad v původním a cílovém jazyce v lingvistickém smyslu stejný význam, ale musí fungovat v cílovém jazyce stejně jako v jazyce původním. Tento jev se označuje pojmem funkční ekvivalence, kterou dnes považujeme za základní princip překladu. V praxi to znamená, že nezáleží na tom, jakých jazykových prostředků při překladu využijeme, ale záleží na tom, aby nejlépe plnily stejnou funkci nejlépe po všech stránkách. Nejde pouze o stránku významovou, ale i o konotační a pragmatickou. (Knittlová 2000: 6)

Výrazný zástupce teorie překladu Edmont Cary uvádí: „Vypracování obecné teorie překladu vyžaduje co neúplnější výčet různých druhů překladu dnes užívaných. Tento výčet nesmí být ničím a priori omezován a musí se opírat o studium vývoje, kterým různé druhy prošly. Vyžaduje to analýzu, která by vycházela z každého jednotlivého druhu a nebyla přitom chápána izolovaně, nýbrž vypracována ve vztahu k jiným druhům a za jejich působení.“ (Levý 1983, 22-23)

2.2 DRUHY PŘEKLADU

Překlad se dělí podle mnoha odborných hledisek pro jeho klasifikaci. Překlad může být např. volný vynalézavý, kreativní, moderní, zastaralý atd. Rozlišuje se také podle druhu

literatury. Kufnerová a spol dělí překlady v první řadě podle toho, zda v nich převažuje princip druhové diferenciace nebo textové variability. (Kufnerová a spol 1994: 22-23)

Třídění diferenciačního typu:

a) Druh sémiotické příslušnosti východiskového a cílového jazyka

b) Typologická vzdálenost obou jazyků

c) Směr překladu z hlediska mateřštiny

d) Druh textu

e) Úrovňový charakter překladové jednotky

2.2.1 Druh sémiotické příslušnosti východiskového a cílového jazyka

Vnímá jazyk jakožto znakový systém. Překlad se dá rozdělit na vnitrojazykový mezijazykový a intersémiotický. (Kufnerová a spol 1994: 23)

Vnitrojazykový překlad může být např. nahrazení jedné syntaktické nebo lexikálně syntaktické konstrukce konstrukcí podobnou, synonymickou. Všeobecně se na úrovni textu vnitrojazykový překlad považují různé zkrácené či adaptované verze původního textu. Dá se sem i zařadit překlad staršího výchozího textu do modernější, novější podoby. (Kufnerová a spol 1994: 23)

Za mezijazykový překlad se považují překlady, ve kterých vstupují do translačního vztahu rozdílné jazyky téhož sémiotického řádu (např. čeština a němčina, různé programátorské jazyky atd.). (Kufnerová a spol 1994: 23)

Do skupiny intersémiotických překladů spadají všechny překlady jazyků do jiné sémiotické soustavy (např. přirozený jazyk a umělý logický jazyk, přirozený jazyk a jazyk hudebního či výtvarného díla atd.). (Kufnerová a spol 1994: 23)

2.2.2 Typologická vzdálenost obou jazyků

Vzdálenost obou jazyků se určuje z hlediska výchozího a cílového jazyka podle konkrétní jazykové příslušnosti. V praxi se rozlišuje mnoho různých rozdělení. Rozlišuje se např. překlad příbuzných jazyků od překladu z jazyků typologicky vzdálenějších nebo od

velmi vzdálených. Překlady se také dají členit jazykově, teritoriálně nebo i dobově. Další členění se zabývá binárními jazykovými vztahy, zde je ovšem nutné brát ohled na směr binárního translačního vztahu, např. překlad z angličtiny do češtiny má trochu jiná specifika a nastoluje jiné problémy než opačný překlad z češtiny do angličtiny. (Kufnerová a spol 1994: 24)

2.2.3 Směr překladu z hlediska mateřštiny

Zde se rozlišuje překlad z cizího jazyka a překlad do cizího jazyka. Pochopitelně je pro překladatele jednodušší se naučit překlad z cizího jazyka do mateřštiny, protože výchozí text v cizím jazyce jen analyzujeme, následně překládáme jeho smysl a formulujeme nový text v mateřském jazyce překladatele. Překlad z mateřského jazyka do jazyka cizího je těžší, protože formulaci nového textu provádíme v cizím jazyce, což pro překladatele může být složitější. (Kufnerová a spol 1994: 24)

Rozlišování překladu z hlediska směru se uplatňuje zejména při odborných a technických překladech a dále při školní praxi. Umělecký překlad do cizího jazyka může dělat překladatel, který umí v obou jazycích, tedy v mateřštině a v cizím jazyce překládat stejně dobře. Takové jedince označujeme jako bilingvní, dvojjazyčné. (Kufnerová a spol 1994: 25)

2.2.4 Druh textu

Rozdělení podle druhu textu je spjato s funkčně stylistickým neboli žánrovým charakterem výchozího textu. Překlad se dělí na odborný a technický překlad a na překlad umělecký. Texty se třídí podle toho, která ze tří základních jazykových funkcí převažuje ve výchozím textu a zda je zdůrazněn především obsah (přenos informací), forma (výrazové a estetické kvality) nebo výzva (propagandistické cíle). Toto dělení se však nedá aplikovat u textů smíšeného charakteru, jako jsou např texty publicistické, biblické atd. (Kufnerová a spol 1994: 25)

<u>Odborný a technický překlad</u>

Za největší problém odborného a technického překladu jsou často považovány termíny. Jednak kvůli nepřetržitému vzniku nových termínu a jednak kvůli jejich odlišnému obsahu v cizích jazycích. To ovšem není jedinou překážkou při překladu odborných a

technických textů. Velkou překážkou také bývá zvládnutí překladu jako celku. Po překladateli totiž žádáme o co nejsrozumitelnější a nejpřesnější překlad, což je ovšem velmi náročné. (Kufnerová a spol 1994: 25-26)

Umělecký překlad

Je dále dělen na překlad poezie, prózy a dramatu. Velmi rozdělený je překlad prózy, protože samotná próza se rozděluje na celá odvětví, která se navzájem liší obsahově, výrazově i apelově. Překlad poezie neboli básnický překlad je považován za vrchol překladatelského umění. V porovnání s prózou jsou veršované texty daleko více vázány na zvláštnosti jednotlivých jazyků. Při překladu dramatických textů je důležité přeměnit promluvy do dialogů či monologů a správně vystihnout emoce, což by mělo být co nejpřirozenější. (Kufnerová a spol 1994: 26-27)

2.2.5 Úrovňový charakter překladové jednotky

Tento druh diferenciálního dělení se rozděluje na parciální (dílčí) překlad a komplexní (celotextový) překlad. (Kufnerová a spol 1994: 29)

Parciální (dílčí) překlad

Texty rozdělujeme podle toho, jaká je dominující jednotka překládání textu a lze je rozdělit na překlad fonetický, morfematický, slovní a větný. Parciální překlady jsou spjaty s dílčí, úrovňovou ekvivalencí, a tudíž nemohou nahradit celotextový překlad. (Kufnerová a spol 1994: 29)

Komplexní (celotextový) překlad

Tento překlad se nezaměřuje pouze na jednu jednotku překládání. (Kufnerová a spol 1994: 29)

2.3 PROCES PŘEKLÁDÁNÍ

Překlady byly vesměs zkoumány a hodnoceny spíše jako produkty. Moderní postupy se naopak zaměřují spíše na proces překládání, jehož výsledkem je pak výsledný překlad (produkt). V nejnovějších anglosaských morfologiích z oblasti teorie překladu se v první řadě zabývají makro přístupem, kulturním zázemím, historickým a lokálním zařazením, reáliemi,

vztahem autora k tématu a publiku, typem publika, typem textu a funkcí textu. Až po zařazení textu podle všech těchto kritérii (tzv. strategické rozhodnutí) následuje fáze detailního rozhodování. Po fázi detailního rozhodování následuje mikro pohled, který si všímá konkrétních jednotlivin, gramatických struktur textu a jejich lexikální náplně. Následně dochází k budování definitivního textu. Důležité je tedy vycházet z úvah o charakteristických rysech překládaného textu. Dále vycházet z toho, do jakého žánru text spadá, pro koho je určen, jakou má funkci, jaké faktory je při překládání mít na mysli apod. (Knittlová 2000: 21)

2.3.1 FÁZE PROCESU PŘEKLÁDÁNÍ

Jiří Levý (2000: 53) rozlišuje 3 fáze procesu překladu, vycházíme-li z toho, že překladatel přijímá výchozí text jako materiál, který má umělecky zpracovat:

a) pochopení předlohy

Překladatel musí pochopit skutečnost, kterou umělec v díle (výchozím textu) zobrazuje. Musí si dílo dobře přečíst a pochopit. Překladatelovo pronikání do vnímání díla probíhá ve 3 rovinách (Levý 2000: 53-56):

- První stupeň pochopení (filozofické) – nevyžaduje žádné zvláštní nadání, je to spíše věcí odborné přípravy a řemeslné praxe
- Pochopení ideově estetických hodnot – náladové ladění, ironie či tragické podbarvení atd.
- Pochopení ideově estetických hodnot jazykových prostředků a dílčích motivů – pochopení uměleckých celků, pochopení postav děje, jejich vzájemné vztahy, prostředí děje a záměr autora. Jedná se o nejobtížnější způsob pochopení textu.

b) interpretace předlohy

Chápání skutečností v textu je také velmi důležité proto, že při nesouměřitelnosti obou jazykových materiálů není možná naprostá jazyková shoda vyjádření mezi výchozím textem a překladem. Častým případem je, že v mateřském jazyce neexistuje tak širokého nebo mnohoznačného výrazu, jako v originálu. Překladatel pak potřebuje znát jeho význam, aby ho mohl specifikovat. (Levý 2000: 59-61):

Od původního autora textu žádá překladatel správnou interpretaci skutečnosti a u toho je potřeba si všimnout 3 momentů:

- Hledání objektivní ideje díla
- Interpretační stanovisko překladatele
- Interpretace objektivních hodnot díla z tohoto stanoviska – překladatelská koncepce a možnost „přehodnocení“

c) přestylizování předlohy

Od autora textu žádáme umělecky hodnotnou stylizaci skutečnosti a od překladatele žádáme zase umělecky hodnotné přestylizování původního textu. Překladatel může svůj talent ukázat zejména při jazykové stylizaci, proto v této oblasti potřebuje patřičné nadání. Jazyková problematika překladu se dotýká hlavně těchto oblastí (Levý 2000: 68-75):

- Poměr dvou jazykových systémů – jazykové prostředky obou jazyků nejsou stejné, proto není možný překlad úplný (slovo od slova)
- Stopy jazyka originálu ve stylizaci překladu – jazyk výchozího textu zasahuje do překladu. Vliv jazyka originálu může být přímý a nepřímý:
    - Přímý vliv – projevuje se pozitivně i negativně (přítomností neuspokojivých vazeb ať už vytvořených podle originálního jazyka nebo nedostatku vyjadřovacích prostředků jazyka cílového)
    - Nepřímý vliv – snaha překladatele o stylistické odlišení od původního textu
- Napětí ve stylu překladu – to vzniká tím, že se převádí určitá myšlenka do jazyka, v němž nebyla vytvořena

2.3.2 PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY

Překladatelské postupy nám pomáhají s překladem z výchozího do cílového jazyka pomocí různých metod. Ve své knížce *K teorii překladu a praxi* uvedla Dagmar Knittlová (2000: 14) 7 tradičních překladatelských postupů, které mohou překladateli výrazně usnadnit překladatelský proces:

a) Transkripce – přepis, jehož východiskem je zvuková podoba, který je adaptovaný cílovému jazyku. Může to být také přepis z jedná abecedy do abecedy druhé. např. *Чайковский*

(cyrilice) je možno přepsat do češtiny jako *Čajkovskij* (myšleno Petr Iljič Čajkovskij – ruský hudební skladatel). (Wikipedie, vyvoláno 24. 3. 2023)

b) Kalk – doslovný překlad

Německý jazyk	**Český jazyk**
Der Wolkenkratzer	*Mrakodrap*

(Překlad autora)

c) Substituce – nahrazení jednoho jazykového prostředku jiným jazykovým prostředkem

Německý jazyk	**Český jazyk**
Wo kann ich meine Hände waschen?	*Kde si můžu umýt ruce?*

(Překlad autora)

d) Transpozice – změny gramatických jevů kvůli odlišnému jazykovému systému např. velká písmena na začátku podstatných jmen v německém jazyce → tento jev v češtině není

e) Modulace – změna hlediska

Německý jazyk	**Český jazyk**
angle-joint of the pipe	*Koleno potrubí*

(Knittlová 2000: 14)

f) Ekvivalence – používá se, je-li termín z původního jazyka nevhodný a musí být nahrazen prostředkem, který je více stylisticky a strukturně vyhovující (často v důsledku expresivity v původním textu)

Německý jazyk	**Český jazyk**
My sweet girl	*děvenka*

(Knittlová 2000: 14)

g) Adaptace – substituce v cílovém jazyce jinou adekvátní situací. Často se adaptace objevuje u slovních hříček, když v cílovém jazyce neexistuje vyhovující ekvivalent.

Německý jazyk	**Český jazyk**
Mal mittnehmen, mal mitschleißen so zu sagen	*Brát je s sebou a zapojovat je.*

(Překlad autora)

2.4 PŘEKLADATEL

Překladatel musí umět dobře a rychle psát, musí vědět, jak se správně vyjadřovat, znát správnou gramatiku a perfektně rozpoznat rozdíly a různé jazykové

nuance mezi oběma jazyky. Překladatel má při své práci jistý luxus ve formě dostatku času, mnoha zdrojů, referenčních materiálu a vlastního časového rozvrhu. Tlak a stres je zde podmíněn pouze konečným termínem. Větší množství času je zárukou větší přesnosti textu, aby text dával z jazykového i kulturního pohledu vždy ten správný smysl. Překladatelé si mohou dokonale poradit s písemnými prameny, ale v tlumočení mohou zcela selhat. Důvod je prostý, jejich práce se opírá zejména o práci s psaným textem a v tom jsou nejlepší. Překlad mluvených slov si vyžaduje zcela jiné dovednosti. (Profi překladatel, vyvoláno 19. 3. 2023)

Překladatel, který má odborné vzdělání v jazykové oblasti má rozhodně navrch oproti těm, kteří se studiu jazyka nevěnovali. Kromě znalosti rodného a cizího jazyka, je ale důležité mít přesah i do dalších odvětví. Chce-li být překladatel všestranný, měl by mít znalosti také z např. práva, strojírenství či lékařství. Díky tomu ho žádný překlad nepřekvapí. Těchto kvalit lze dosáhnout také samostudiem a neustálou touhou se zlepšovat. (Rexter, vyvoláno 19. 3. 2023)

Na začátku překladu se překladatel musí pořádně seznámit s výchozím textem a přečíst si ho. Jeho přečtením si překladatel udělá alespoň základní překladatelskou analýzu. Podstatné je překládat smysl, a ne jednotlivá slova. Pokud překladatel narazí na nějaký problém podívá se do slovníku. Pokud první slovníkový ekvivalent není ten pravý, může se překladatel obrátit na tištěné a elektronické pomůcky. V případě potřeby se může zeptat odborníka. Při překladu mohou být velkou pomocí i paralelní texty ve výchozím i cílovém jazyce. Důležité je také nepodcenit mateřský jazyk a správně formulovat věty, protože překladatel je také tvůrcem textu. Pomáhá také časový odstup mezi ukončením své překladatelské práce a odevzdáním překladu, aby si ho překladatel mohl ještě jednou s čistou hlavou přečíst. Také je potřeba zvážit, zda všechny interkulturní rozdíly jsou pro čtenáře nebo diváka srozumitelné, a v případě nutnosti je musí překladatel vysvětlit v poznámkách pod čarou. (Müglová 2013: 308)

2.5 ROZDÍLY MEZI PŘEKLADEM A TLUMOČENÍM

Překlad a tlumočení jsou dvě rozdílné disciplíny, které mají však některé společné rysy, mezi něž rozhodně patří lingvistika. Základem jazykového dorozumívání je také syntaktika, sémantika a pragmatika. (Müglová 2013, 116)

Asi největší rozdíl mezi překladem a tlumočením je ten, že překladatel má na překlad dostatek času, vše si může připravit anebo se k překladu po odstupu vrátit s čistou hlavou. Tlumočník na druhou stranu musí být pohotový. Tlumočení totiž probíhá takzvaně „teď a tady“. Tlumočník musí být i na proces tlumočení řádně připraven, musí mít předem nastudované termíny, aby mohl být co nejpřesnější a nejpohotovější. Když udělá tlumočník chybu, tak kolikrát nemá ani dostatek času se dodatečně opravit. Musí si i vyhodnotit, zda chybu vůbec opravovat chce a tím pádem na ni poukazovat a vracet se k ní.

Daniela Müglová (2013, 120-123) ve své knížce *Komunikace, tlumočení, překlad aneb proč spadla Babylonská věž?* uvádí přehledně všechny možné rozdíly tlumočení a překladu:

a) způsob a příprava

KRITÉRIA	**TLUMOČENÍ**	**PŘEKLAD**
Způsob prezentace výchozího textu	Ústní	Písemný
Způsob prezentace cílového textu	Ústní	Písemný
Možnost poslechu výchozího textu	Jen jednou	Podle potřeby překladatele
Počet příjemců	Pouze přítomné publikum	Celé generace příjemců
Časové a prostorové podmínky	Stejný čas a místo (vyjma satelitní formy tlumočení)	Může být různý čas a místo
Podmíněnost tempem odesilatele výchozího textu	Tlumočník se zcela musí přizpůsobit tempu odesilatele (při konsekutivním tlumočení má vlastní tempo, ale je omezen časem)	Není závislý na tempu odesilatele (má text v písemné podobě)
Možnost zpětné vazby mezi translátorem a příjemcem	Přímý kontakt s publikem	Překladatel nemá možnost přímého kontaktu s příjemcem
Možnost opravy	Tlumočník má možnost opravy, ale často je to nežádoucím vstupem do procesu tlumočené	Překladatel se může opravovat neomezeně do té doby, dokud není s překladem spokojený
Způsob přípravy	Tlumočník se musí na proces tlumočení připravit předem	Překladatel může využívat všechny dostupné zdroje i v průběhu procesu překladu

b) procesní a psycholingvistické podmínky

KRITÉRIA	TLUMOČENÍ	PŘEKLAD
Druh řečových dovedností	Poslech a porozumění → mluvení	Čtení → psaní
Úplnost překladu	Redukce (časté vynechávání nadbytečných informací)	Úplnost
Míra zastoupení kontextu	Tlumočník pracuje bez znalosti kontextu	Překladatel má k dispozici celý text (nepotřebuje anticipační strategie jako tlumočník)
Důležitost sladění recepce výchozího textu a produkce cílového textu	Tlumočník vnímá text jednorázově, proto je důležitá jeho koncentrace a musí sladit poslech ve výchozím jazyce a zároveň mluvit v cílovém jazyce	Překladatel má dostatek času, tudíž nepotřebuje umět ovládat techniku synchronního poslechu a mluvení
Důležitost rozložení mentálních sil podle modelu kapacitních nároků D. Gila	Tlumočení je velmi náročná duševní činnost. Tlumočník musí své duševní síly umět rozložit tak, aby mu zůstala energie pro každou fázi tlumočnického procesu	Překlad je stejně duševně náročná činnost jako tlumočení. Překladatel si může odpočinout a síly znovu načerpat.
Úloha paměti	Krátkodobá paměť je pro tlumočníka nenahraditelná	Není pro překladatele důležitá, ale dlouhodobá paměť je vítanou pracovní pomůckou

c) psycholingvistické a osobnostní charakteristiky tlumočníka a překladatele

KRITÉRIA	TLUMOČENÍ	PŘEKLAD
Osobnostní předpoklady	Extrovert – vystupuje pokaždé před jiným publikem	Pracuje v klidu sám, jeho osobnost nehraje velkou roli
Zvládání bezprostředních stresových situací	Musí tyto situace umět zvládat, protože při procesu tlumočení je jim velmi často vystaven	Překladatel při své práci mnoho střesu nezažívá
Pohotovost myšlení	Vždy musí rychle a pohotově reagovat	Pohotovost myšlení je u překladatele vítanou schopností, ušetří mu práci a čas
Rétorické schopnosti	Tlumočník musí umět prezentovat výsledek své práce (intonace, výslovnost, příjemná barva hlasu)	Rétorika v překladu nehraje žádnou roli, výsledek překladatelského procesu je v psané formě

d) pracovní podmínky

KRITÉRIA	TLUMOČENÍ	PŘEKLAD
Pracovní prostředí	Pracovní prostředí tlumočníka se neustále mění (úřady, konferenční sály, obřadní síně…)	Překladatel má stále pracovní prostředí (bud je u počítače v agentuře nebo doma)

3. TVORBA TITULKŮ

3.1.1. O FILMU

Bakalářská práce se zabývá tvorbou titulků pro dokumentární film *Alltag in der DDR – 1981 Doku*, který má zachytit běžný život občana NDR v roce 1981. Hlavními aktéry dokumentu je rodina Sobottkových, která má popsat svůj běžný den. Film je veden západoněmeckým reportérem Arno Schmucklerem s jeho štábem, který má za úkol rodinu Sobottkových natáčet a vyzpovídat o různých oblastech jejich života. Ptají se rodiny Sobottkových i na otázky, které nemusí být zrovna příjemné zodpovídat, například ohledně komunistického režimu jejich státu anebo toho, kolik vydělávají. Během filmu se podívají rodině Sobottkových do domácnosti, práce, do města Schwerin a do jiných oblastí běžného života, kde také vyzpovídají jejich kolegy a ostatní občany.

Tento film si autor bakalářské práce vybral na základě jeho zájmu o téma, které mu přijde velmi naučné. Toto téma si také vybral kvůli jeho zájmu o úpravu a editaci videa. V této oblasti má autor již určité zkušenosti.

3.1.2. TVORBA TITULKŮ

Tvorba titulků v translatologii nespadá ani do překladu, ani do tlumočení. Jde o disciplínu audiovizuálního překladu, která je spíše mix těchto dvou disciplín. Překladatel nejprve musí naposlouchat výpověď v původním jazyce, následně ji přeložit do cílového jazyka a napasovat do filmu tak, aby dávala smysl a byla co nejpřesnější.

Překlad výchozího filmu probíhal z německého jazyka do jazyka českého, tudíž mezi odlišnými jazyky. Jednalo se tedy o mezijazykový překlad z hlediska mateřštiny.

Tento dokumentární film je volně dostupný na internetovém serveru *YouTube.com*. Pro tvorbu titulků bylo potřeba ho stáhnout, aby se s ním dalo dále pracovat. Titulky byly

vytvořeny pomocí programu *Sony Vegas Pro*, s kterým má autor zkušenosti a dobře se mu s ním pracuje. První krok k tvorbě titulků je si film pustit a seznámit se s ním, překladatel si tím tak vytvoří základní překladatelskou analýzu. Pak začala hrubá tvorba titulků. V této fázi šlo hlavně o přeložení jednodušších a srozumitelných části filmu a označení problémovějších částí, ke kterým se autor vrátil později s pomocí překladatelských pomůcek. Když si autor nevěděl rady anebo něčemu neporozuměl, konzultoval problémové pasáže s vedoucím bakalářské práce. Problémových pasáží zaznamenal autor celkově 53 a podařilo se mu je postupně vyřešit samostatně, za pomocí překladatelských pomůcek nebo s pomocí vedoucí bakalářské práce. Po vyřešení všech překladatelských problémů a zakomponování jejich řešení do titulků tak, aby byl překlad přesný a poutavý přišla poslední fáze tvorby titulků, což bylo jen oprava gramatických chyb a tzv. překlepů. Po tomto procesu se film s titulky zkompletoval a dále byl již připravený na promítání českému publiku.

3.2. NÁVRH PŘEKLADU

Vítejte v Schwerinu
Běžný den v NDR

Rodina Sobottkových

Běžný den rodiny Sobottkových začíná brzo ráno. Okolo šesté připravuje paní Sobottková snídani. Její manžel může dnes odpočívat. Odpolední směna mu začíná až ve 2 hodiny. Rodinu Sobottkových jsme vybrali z vícero rodin, které nám byly navrženy z tiskového střediska NDR. Na výběr nebyly žádné vzorové rodiny, které si vyznamenáními za zásluhy mohou tapetovat zdi. Jednalo se zejména o normální dělnické rodiny, kterých je tisíce. Na druhou stranu napadne člověka, že se díky NDR, v takovém projektu chtěli prezentovat loajální občané, a to je rodina Sobottkových rozhodně. Přesto jít příkladem, ještě k tomu vystupovat před západoněmeckou kamerou, je pro zúčastněné velmi náročné. Protože se mnoho lidí na tento film podívá zpětně a to, co zde bylo řečeno bude od přátel a známých ale i od nadřízených a úřadů kriticky posuzováno. Takže pro Sobottkovy to není lehký úkol.
[rozhovor před snídaní]

Mezitím se shromáždí celá rodina u snídaně. Rita Sobottková a starší syn Heiko. Rita pracuje jako mzdová účetní v kabelovém závodě. Reiner Sobottka a mladší syn Ronny. Reiner Sobottka byl dříve boxerem, než se rozhodl obsluhovat stroje v kabelovém závodě. Sobottkové žijí v bytě 2+1 v novém sídlišti města Schwerin. Sídliště se jmenuje Großer Dreesch. Děti chodí do školy pěšky. V okolí se nachází mnoho škol. Paní Sobottková jde na zastávku svého pracovního autobusu, který ji přiveze do práce. V tomto novém sídlišti bydlí mnoho spolupracovníků z její práce. Pan Sobottka se stará o domácnost. S výstavbou této velké části města se začalo v roce 1971. Dnes zde žije zhruba 30 tisíc obyvatel. Do roku 1984 tu má být zhruba 55 tisíc obyvatel. V kdysi velmi chudém Meklenbursku přibývá průmyslu. Klade se zde důraz na bydlení, protože zde mnoho lidí stále žije ve velmi špatných životních podmínkách. Na výstavbu bytů se proto klade nejvyšší důraz.

Většina sídlišť v obou německých státech poukazuje na zjevnou nepředstavivost německých plánařů měst. Sídliště Großer Dreesch je v tomto ohledu výjimka. Domy zde mají rozdílnou výšku a barvy. I krajinu ponechali v původním stavu. Po dokončení by měl být Große Dreesch samostatné město s vlastním centrem.

Nejen bytů, ale i dětí je, nebo spíše bylo, v NDR poskromnu. Díky štědrému úvěrovému systému pro mladé manželské páry se alarmující pokles porodnosti nyní zastavil. Pravděpodobně mnoho těchto brzo uzavřených manželství nevydrží do doby, než je smrt rozdělí. Ale tohle parkoviště před velkým nákupním střediskem, do které jde pan Sobottka nakupovat, poukazuje jednoznačně na to, jak je pro občany výhodné mít děti skrze finanční pobídky. Nové nákupní haly v Großer Dreesch jsou moderně vybaveny. Protože zde musí nakupovat tisíce lidí, vynakládá se zde velké úsilí na nepřetržité zásobování, což se u všech základních potravin a většiny lihovin daří. Gurmáni zde budou ale často marně hledat. Což ale neznamená, že se kvalitnější potraviny nevyrábějí. Ale nedostatek devíz nutí NDR mnoho exportovat. I to, co se ve vlastní zemi nutně potřebuje. To platí i pro výběr masových výrobků. NDR má také řadu závazků vůči tzv. "bratrským zemím". Například dodává maso a další produkty do nouzí trpícího Polska, což často vyvolává komentáře u obyvatelů NDR, které nemusí nutně svědčit o bratrské lásce, i když mají pochopení pro těžkou situaci souseda. Většina závodů má vlastní prodejny. Tam je dodáváno zboží, kterého je nedostatek. Tímto způsobem se snaží o kompenzaci pro lidi, kteří mohou jít nakupovat až po práci. Pan Sobottka nakoupil na víkend. Je totiž zodpovědný za domácnost a vaří pro celou rodinu. Pokud mu to jeho směny v práci dovolí.

Reportér: Pane Sobottko, jak jste si to rozdělili s domácností? Co kdo dělá? Vy máte tedy na starosti vaření?
Pan Sobottka: Já vařím, dokonce velmi rád a je to můj koníček. Nedokážu si představit, že by vařila jenom moje žena, tak jí každý den ve vaření zastoupím.
Reportér: A co děláte ještě v domácnosti?
Pan Sobottka: Nu, co ještě dělám? Chodím nakupovat. To dělám denně. Co ještě? Trochu uklízím. Není to tedy zrovna moje specializace.
Reportér: A baví Vás to nebo to děláte kvůli práci, protože to jinak nejde nebo?
Pan Sobottka: Ne, to bych neřekl. Jak jsem již zmínil, vaření je můj koníček.
Reportér: A rodině to chutná?
Pan Sobottka: Ano, dokonce bych řekl, že velmi. I od jiných lidí jsem již slyšel, že umím dobře vařit. A to člověka potěší.

5 km od Schwerinu v rozlehlé rovinaté krajině Meklenburska se nachází kabelový závod Nord. Již zhruba 20 let se v této oblasti systematicky staví průmyslové podniky. V kabelovém závodě NORD pracují Rita a Reiner Sobottkovi. Tento podnik patří k tzv. průmyslovému kombinátu. Hlavní sídlo VEB kabelového závodu Oberspree se nachází v Berlíně. Pracuje zde 2 200 lidí. Vyrábějí se zde vysoce kvalitní kabely všech druhů, které se také z části exportují. Ročně se vyrobí produkty v hodnotě přibližně jedné miliardy marek. Zatímco pan Sobottka doma vaří a dochucuje, má paní Sobottková za sebou už polovinu svého pracovního dne. 24 žen a 1 muž tvoří zde v mzdové účtárně pracovní brigádu, takže tvoří uzavřenou pracovní skupinu, jejichž celkový výkon je v socialistické soutěži hodnocen a případně také oceněn.

Reportér: Paní Sobottková, vy zde máte práci, kvůli které je Váš muž smutný, je to tak?
Paní Sobottková: To máte pravdu.
Reportér: Vy víte přesně, kolik vydělává a on nemá žádnou možnost si něco schovat stranou.
Paní Sobottková: Ne, to se mu nepodaří.
Reportér: Ale přenese se přes to, že? Nezlobí se?
Paní Sobottková: Ne, nezlobí.

Reportér: Zajímalo by mě, co nabízí podnik ženám s dětmi? Vy také máte děti, které už chodí do školy. Jak to bylo, když byly menší?

Paní Sobottková: Máme velmi pěknou pracovní školku. Tam se o děti přes den postarají. A i přes celý týden, tam chodil náš mladší syn. Pak tu máme dobrou zdravotní péči. Když jsou děti ve školce nemocné, tak je můžete odvézt na polikliniku, a tam je pak vyšetří. Pak máme zubní ambulanci. Jesle tu taky máme.

Reportér: Jsou tu... ano, jsou... Jsou tu i možnosti nakupování?

Paní Sobottková: Možnosti na nakupování jsou tu také,
máme pěknou tržnici. Pak máme poštu. Tam si můžeme všechno možné vyřídit.

Reportér: A jak to je, když tam dáte dítě? Kolik za to musíte platit?

Paní Sobottková: Takže, 18 marek, když je tam celý týden, teda, když tam naše dítě bylo celý měsíc, tak 18 marek.

Reportér: A co za to dostane?

Paní Sobottková: Za to dostane snídani, oběd a odpolední kávu.

Reportér: Doslechli jsme se, že Váš nejoblíbenější koníček jsou hasiči, je to tak?

Paní Sobottková: Ano, je to tak.

Reportér: A co tam děláte?

Paní Sobottková: Nu, děláme opravdová cvičení a dostaneme se i do akce, když někde začne hořet a podobně, v což samozřejmě nedoufáme.

Reportér: Zde u továrního hasičského sboru?

Paní Sobottková: Ano, tady u hasičského sboru.

Reportér: Je to celý ženský požární tým?

Paní Sobottková: Ano, je.

Reportér: A není to jen nějaké alibi pro muže, aby mohli říct, že tu máme také ženy?

Paní Sobottková: Ne. Opravdu je to ženský tým, který trénuje a dostane se i do akce.

Kabelový závod Nord je starý zhruba 20 let. V tomto podniku mluví s určitou hrdostí o tom, že tímto podnikem začala industrializace rýnského okresu Schwerin. Mezitím jsou 2 hodiny odpoledne. Reineru Sobottkovi právě začala pracovní směna. Pan Sobottka obsluhuje automatický systém, který pokrývá měděné kabely izolačním pláštěm. Jeho úkolem je v podstatě hlídat pracovní proces a měnit kabelový buben. Také spolupracovníci této směny

tvoří pracovní skupinu. Jednotlivé pracovní skupiny jsou spolu v hospodářské soutěži, v níž jde hlavně o vysokou produktivitu a kvalitu výrobků. Vítězům se nevyhnou vyznamenání a prémie. Pracovní skupiny vyžadují taky lidský kontakt, a tím zlepšovat pracovní výkony. Jestli jsou tyto cíle splněny závisí na mnoha faktorech. Rozhodující je především, zda do tvorby pracovní skupiny patří a je respektován každý názor, což se jistě často nestává. Kabelový závod je samostatná pobočka. Ale centrální plánování, což je důležitý princip socialistického systému, se dělá na hlavní centrále v Berlíně. Tam se dělají všechna důležitá rozhodnutí. Bylo tam schváleno i naše natáčení. Centrální plánování má jistě své přednosti, existuje však nebezpečí, že odpovědnost lidí na nejnižší úrovni bude podceňována nebo jednoduše ignorována. Zažili jsme příklad, který byl už na hranici se satirou. V plánu byl rozhovor s panem Sobottkou a dvěma členy jeho pracovní skupiny. Protože na výrobní hale byl velký hluk, navrhli pracovníci udělat rozhovor v nové moderní kantýně. Avšak nemohli o tom zde v továrně samostatně rozhodnout, což nikoho ze zúčastněných nenapadlo.
KONEC: 12:20

Reportér: Existuje už také osobní kontakt mezi členy pracovních skupin? Zasahuje to také do soukromého života nebo už večer nevidíte ty samé tváře, které vidíte celý den v práci?
Spolupracovník 1: Jsme v soukromí často spolu, například děláme minimálně dvakrát do roka společnou oslavu. Také projížďku parníkem. Nebo večer zajdeme spolu na pivo.
Reportér: Na projížďce parníkem se domluvíte sami, nebo je to spíše "povinnost"?
Spolupracovník 1: Většinou se na tom domluvíme. Když na to vyjednáme peníze, uděláme si jednou za půl roku společnou projížďku.
Reportér: Co se stane, když dva nebo tři členové pracovní skupiny spolu tak dobře nespolupracují, hádají se, nemají na určité věci náladu, co se děje potom? Jsou od ostatních pokáráni nebo?
Spolupracovník 2: Ne, pokáráni nejsou v tomto smyslu, ve kterém se toto slovo obecně používá. Ale přece jen se snažíme je i trochu vychovávat.
Reportér: A jak například?
Spolupracovník 2: Nejdříve domluvou a snažíme se je tak trochu ovlivnit. Brát je s sebou a zapojovat je. Pak najdou potěšení ve společenském setkání.
Reportér: Také se může stát, že má někdo problémy doma, které ho zatěžují. Mluvíte s ním i o těchto problémech?

Spolupracovník 2: Ano, také mluvíme v pracovních skupinách o těchto problémech a také kolegové pomáhají, utěšují se a jsou tu pro sebe vzájemně.

Reportér: U práce se vyskytují problémy nebo konflikty a pak přijde nařízení z vedení, které vidí na dílně jinak a tak dále. Když jde tedy o nějaké neshody, jak jsou řešeny?

Spolupracovník 1: Promluvíme si o tom s vedoucím směny, když nám není srozumitelně vysvětleno, čeho se nařízení týkají a vedoucí směny to předá mistrovi. A pak se společně sejdeme a ten problém řešíme, dokud nenalezneme vzájemné pochopení.

Reportér: Jsou takové věci hlášeny i na úroveň odborů? Je to občas těžší u některých neshod?

Spolupracovník 2: Nu, občas se diskutuje opravdu tvrdě.

Reportér: Například je chráněn i ředitel, když jde o nějaké neshody? Jak se zachází s nadřízenými?

Pan Sobottka: Nadřízení jsou také jenom lidé, třeba jako já nebo ostatní. Má jen větší kvalifikaci řekl bych. Máme ve vedení takovou důvěru, že za nimi můžeme chodit i s problémy a můžeme jim říct, co si o tom myslíme.

Paní Sobottková: Podívej, napsal jsi ROL E, teď to musíš ještě změnit.

Doučování dětí má na starosti paní Sobottková. Je totiž skoro každé odpoledne doma.

Paní Sobottková: Jak se tohle nazývá? Pěkné. Teď až do konce.

Starší syn: Mami, můžeš sem na chvilku?

[rozhovor nad úkolem]

Oba chlapci sdílejí jeden ze dvou větších pokojů. Nejmenší pokoj v bytě využívají rodiče jako ložnici.

Reportér: Pracujete, protože Vás to baví nebo jen protože musíte mít příjem peněz?

Paní Sobottková: Potřebuji kontakt s kolegyněmi. Nemohla bych si to vůbec představit, když bych tu celý den trávila s dětmi. Byla jsem už dvakrát 3 roky doma, a to jednoduše není dobré. Takže je to lepší, když jste v práci, nejste pak tak izolován.

Reportér: Ale zatížení je samozřejmě často větší u žen, že?

Paní Sobottková: Ano, zatížení je trošku větší a v budoucnu budu možná o pár hodin méně pracovat.

Reportér: Teď pracujete na plný úvazek?

Paní Sobottková: Ano, teď pracuji na plný úvazek, ale potom bych chtěla pracovat jen 6 hodin.

Reportér: Oba synové prakticky vyrostli ve školce, že?

Paní Sobottková: Ano.

Reportér: Celou dobu, než teď nastoupili do školy?

Paní Sobottková: Ano, ve školce.

Reportér: Ve školce?

Paní Sobottková: Ano, ale v jeslích ne. Byla jsem totiž s oběma 3 roky doma.

Reportér: Ano.

Paní Sobottková: Takže to byla jen školka.

Reportér: A myslíte si, že výchova v mateřských školách má nepříznivý vliv na děti?

Paní Sobottková: Ne, to bych neřekla. Při takové výchově se děti stávají více samostatnými. Jsou vychovávány k samostatnosti. Například náš starší syn ví, co má všechno udělat, když přijde z družiny. Dělá sám svoje domácí úkoly. Tedy, občas se zeptá, tak odpovím, většinu udělá sám, a to se právě naučí v mateřské škole.

Reportér: A čím chce být? Víš to už?

Starší syn: Chtěl bych být zedníkem.

Reportér: Čím chceš být?

Starší syn: Zedník.

Reportér: Zedník? Proč zrovna zedník?

Starší syn: Protože pak můžete stavět hezké domy, a to se mi líbí.

Reportér: Aha.

Mladší syn: Chcete vědět, čím chci být já?

Reportér: Čím chceš být?

Mladší syn: Já... já chci být řidičem lokomotiv.

Reportér: Řidič lokomotivy? Elektrické lokomotivy, že?

Kdo by chtěl ve Schweríně z nádraží do centra, může jet lodí přes rybník Pfaffenteich. To dělá rodina Sobottkových také, když se chtějí vydat do města. Obzvlášť pro děti je to vcelku levná zábava. Cena jízdy je pro ně 5 feniků. Schwerin má zhruba 110 tisíc obyvatel a rozhodně je jedním z nejhezčích měst NDR. Je obklopen mnoha jezery a nádhernou krajinou. Mnoho lidí, kteří se sem přistěhují, nechtějí už nikdy jinam. To je také způsobeno typem lidí,

kteří žijí tady na severu. Občané Meklenburska jsou příjemní a srdeční. Slovo hektika tu nemá žádné vysoké postavení, a v dolnoněmčině se pravděpodobně vůbec nevyskytuje. Schwerin zůstal válkou nedotčený. Takové štěstí mělo jen pár měst v Německu. Takže také staré centrum města zůstalo z velké části zachováno. Mezitím probíhají jeho další renovace a obnovy. Obzvláště tady na staré tržnici, v blízkosti katedrály, se nachází mnoho kaváren a restaurací, v porovnání s ostatními městy. Přece jen je mnoho starých domů zralé na renovaci. Pokud se jich podaří zachovat co nejvíce, bude Schwerin jedním z mála míst, které má centrum, jež se v průběhu staletí rozrostlo a téměř nezměnilo. Sobottkovi se rádi procházejí po nové pěší zóně, i když jim nakupování nepřináší zrovna čirou radost. Jeden obyvatel Schwerina nám sdělil, že u sebe musíte mít vždy dostatek peněz, protože můžete zrovna najít něco, co už dlouho hledáte. To jsou problémy každodenního života, které každý zná a také kritizuje. Celkově se zde diskutuje a kritizuje více, než si my na západě myslíme. Ale nedělá se to nutně s lidmi, kteří pocházejí ze země, kde je materiální spotřeba tak důležitým měřítkem kvality života. Toto lahůdkářství prodává kvalitní potraviny a nápoje, ovšem za vysoké ceny. Například Skotská whisky zde stojí 80 marek. Také Sobottkovi z toho nejsou nadšení. Jsou dobrými občany NDR, podporují socialismus. Ale vidí i kriticky problémy svého státu, které jsou pro zaměstnance jinak vnímatelné, než pro nějakého básníka nebo spisovatele. Sobottkovi nám už před kamerou odpověděli na mnoho otázek. Musíme mít ale pochopení pro to, že se před kompletně cizími lidmi neradi baví o vadách a slabinách svého státu. To by se pravděpodobně stalo i lidem u nás, kdyby před nimi stála kamera z NDR.

Paní Sobottková: V roce 1969 jsme se vzali a pak jsme se přestěhovali do Gadebusche, tam bydlí moje tchýně a tchán, nebo spíše bydleli. Bydleli jsme tam 2 roky, a pak jsme se s nimi přestěhovali do Schwerina.
Reportér: A dále jste u nich bydleli?
Paní Sobottková: Ano, dále jsme u nich bydleli.
Reportér: To bylo určitě problematické, že?
Paní Sobottková: Bylo to velmi problematické. Ano, ano. Měli jsme jen jeden průchozí pokoj.
Reportér: A tchýně a tchán museli pokaždé procházet?
Paní Sobottková: Ano, museli pokaždé procházet.

Pan Sobottka: Byla to pro nás velká zkouška v začátcích, viď? Než jsme dostali svoje vlastní bydlení. Měli jsme z toho samozřejmě obrovskou radost. Dalo by se říct, že jsme začali od nuly a postupně jsme se vypracovali.

Reportér: Chtěl bych se ještě zeptat na Vaše vzdělání, pane Sobottko. Pracujete teď jako obsluha strojů v kabelovém závodě. Jak jste se k tomuto vzdělání dostal? Byla to Vaše první práce, nebo jste dělal něco jiného?

Pan Sobottka: Dříve jsem dělal jinou práci, byl jsem v kanceláři a tam to pro mě není to pravé. Myslím celkově pracovat v kanceláři. Protože mám maturitu, tak jsem zkoušel studium ekonomiky, ale to mi přišlo trošku nudné a nebylo to nic pro mě. A teď, když už mám za sebou svoji základní vojenskou službu u armády...

Reportér: Armáda, tedy národní lidová armáda?

Pan Sobottka: Ano.

Reportér: Takže vojenská služba.

Pan Sobottka: A pak jsem se ucházel o místo v kabelovém závodě. Nastoupil jsem tam díky rekvalifikaci a pracuji tam do teď.

Reportér: Takže jste prakticky vzdal studium. A to vlastně proč?

Pan Sobottka: Celkově ta kancelářská práce... Když jsem u stroje, tak musím vidět, jako tady například, takže z toho stroje musí vyjít nějaký výrobek, u kterého můžu říct, hele, podívej, tohle jsem udělal. Něco jiného si neumím představit.

Reportér: A ta práce se Vám líbí?

Pan Sobottka: Ano, každopádně.

Reportér: Je to pro Vás problematické bydlet v takovém velkém sídlišti? Přece jen je to takové anonymní a nikdo se pořádně nezná.

Paní Sobottková: Ale ne, tady v domě se velmi rychle seznámíte.

Pan Sobottka: Jsme tu velmi dobrá skupina lidí. Můžete klidně i jít za sousedy, když si chcete někam vyrazit a tak, a požádat je o hlídání dětí, tak oni to rádi udělají.

Reportér: Takže je mezi vámi kontakt?

Pan Sobottka: Ano.

Když například jedeme na dovolenou, tak jim můžeme svěřit i klíče a oni nám například zalijí květiny.

Paní Sobottková: Není to žádný problém. Je to tu i pohodlné. Máme tu nákupní halu, školku a školu. Všechno je tu kousek od nás.

Reportér: Chtěl bych s Vámi teď mluvit o penězích. Kolik vyděláváte? Nebo spíše jaký je rodinný rozpočet?

Paní Sobottková: Měsíčně máme čistou mzdu 1 500 marek.

Reportér: Čistou mzdu?

Paní Sobottková: Ano.

Reportér: A z toho ještě platíte nájem?

Paní Sobottková: Nájem...

Pan Sobottka: Nájem si necháme vždy rovnou odečíst z účtu. To je celkově 85 marek i s topením a vodou.

Reportér: Ano.

Pan Sobottka: Nu, co máme ještě za výdaje? Už jen když se děti stravují ve škole. To je okolo 12 marek měsíčně. Když tedy mají všechny obědy ve škole.

Reportér: Ano, a jak je to rozděleno? Zhruba kolik z toho vyděláváte Vy?

Pan Sobottka: Nu, co vydělávám v průměru? Zhruba 959 marek.

Reportér: A jak je to u Vás v účtárně?

Paní Sobottková: Okolo 550 nebo 580 marek čisté mzdy.

Reportér: Jak si ty peníze rozdělujete? Jaký potřebujete rozpočet v domácnosti?

Pan Sobottka: Nu, měsíčně bych řekl, že... Finanční záležitosti mám na starosti já, protože chodím nakupovat a tak dále. Řekl bych zhruba 600 nebo 700 marek. Ale to už si dopřáváme kvalitní potraviny, protože jsme tak trošku gurmáni. Občas si koupíme na večer něco dobrého, když jsme všichni spolu.

Reportér: Ale co Vám zasahuje do rozpočtu? Například oblečení a tak dále? To už si musíte trošku připlatit, že?

Paní Sobottková: Ano, za oblečení si připlatíte. Ale pro nás je důležité, aby byly levné základní potraviny. Aby naše děti měly co jíst. To je důležité.

Reportér: A ušetříte něco z těch peněz?

Paní Sobottková: To zůstane naším tajemstvím. Ano, šetříme na něco.

Reportér: Na co šetříte?

Paní Sobottková: Případně na nějaké delší cestování nebo na nové auto, že?

Pan Sobottka: No, auto jsme říkat nechtěli. Mělo to být tajemství.

Reportér: Na jaké cestování chcete tedy šetřit?

Paní Sobottková: Šetřili bychom na cestu do Bulharska, že?

Pan Sobottka: Ano.

Paní Sobottková: Když už, tak tam.

Reportér: Ale podobné cestování je celkem drahé.

Paní Sobottková: Ano, jsou drahé, máte pravdu. To musíme ještě trošku šetřit.

Reportér: A kam jinak jezdíte na dovolenou? Kam jste se zatím podívali?

Paní Sobottková: Byli jsme v Graal-Müritzu, jezdíme pokaždé k Baltskému moři, když máme tu možnost.

Reportér: A to je taky zajímavé, jak dostanete destinaci dovolené? Sloty na dovolenou jsou totiž hodně žádané.

Paní Sobottková: Ano, velmi žádané. V podniku máme komisi na dovolenou.

Reportér: Dají se tedy ty místa na dovolenou vyhledat? To asi pravděpodobně nejde, že?

Paní Sobottková: Jde, existuje listina a tam jsou všechna místa na dovolenou. Tam se dá pak najít, kam byste chtěli.

Reportér: Ale to chce pravděpodobně hodně lidí.

Paní Sobottková: Ano, je to velmi žádané, a právě to pak posoudí ta komise na dovolenou. Ten, co byl předešlý rok, tak musí rok počkat a přijde na řadu ten, co ještě nebyl na dovolené.

Reportér: A kam jste pak umístěni?

Paní Sobottková: Do prázdninového domu, který patří podniku. S jídlem. Snídani se tedy musíme platit sami ale oběd a večeři hradí podnik.

Reportér: A jak dlouho tam jste?

Paní Sobottková: 14 dní.

Reportér: 14 dní? Ve čtyřech osobách?

Paní Sobottková: Ano.

Reportér: A kolik to pak stojí?

Paní Sobottková: Zhruba 200 marek včetně jídla.

Reportér: Tam je tedy...

Pan Sobottka: Jídlo a ubytování.

Reportér: Jídlo a ubytování. Ano.

Reportér: Pane Sobottko, vy jste členem Sjednocené socialistické strany Německa?

Pan Sobottka: Ano.

Reportér: Chtěl bych se na to zeptat. Proč se člověk rozhodne jít do této strany, nebo vůbec do politické strany? Co to pro Vás znamená? Je to pro Vás určitá povinnost? Je to pro Vás práce navíc nebo Vám to přináší nějaké výhody?

Pan Sobottka: Lidé mysleli, že když člověk vstoupí do strany tak, že to s sebou přináší výhody. Že tihle lidé mají přednost. Pro mě je to spíše povinnost být součástí politické strany, protože jsem sám dělník i přesto, že mám maturitu, tak musím stát v přední linii. Jak v práci, tak celkově. I ve společnosti.

Reportér: Co se tam od Vás očekává a vyžaduje? Očekávají se vyšší výkony v práci?

Pan Sobottka: Vyšší výkony v práci, no. Každopádně musím říct vynikající výkony. Nemusíme od začátku ode mě předpokládat vyšší výkon, ale abych dělal svou práci dostatečně kvalitně.

Reportér: Ano, ale to by měl dělat každý zaměstnanec.

Pan Sobottka: Ano, měl by, ale existují i lidé, kteří to nedělají. To je jasné, to se děje všude.

Reportér: A jak je to například s pojmem, který u nás neznáme "sociální práce"? Co se rozumí pod tím pojmem? Paní Sobottková to také jistě ví. Co znamená "společenská práce"?

Paní Sobottková: Řekla bych, že práce, co děláte po vaší směně. Když večer přijdete domů, a ještě se setkáte s kolektivem. Například společenský večer v práci, jdete do kina nebo do divadla a tak dále. To je všechno po pracovní době.

Reportér: Ale to dělají všichni lidé, že si zajdou do kina a jsou spolu. Proč se tomu tedy říká "společenská práce"? Je to nějaký přínos pro společnost nebo...?

Pan Sobottka: Ano, tak bych to také řekl. Mohl bych Vám dát příklad. Bylo to tu i na našem novém sídlišti. Bylo jasné, že tu ještě nebyla žádná tráva, hřiště a tak dále, tak jsme zavázali, i tady v domě, že zasejeme trávu nebo uděláme zahradu. Sami se o to pak staráme, abychom to tu měli pěkné.

Reportér: Ale když někdo například nemá zájem? To jsou tedy dobrovolné závazky. Takže když někdo nemá zájem a řekne, že raději půjde do knihovny nebo, že si raději čte a že nerad dělá pořád takové věci, je pak někde znevýhodněn?

Paní Sobottková: V takových věcech bych řekla, že ne. Pokud mi nepomůže postavit hřiště, tak z toho nemá žádné nevýhody. Ale samozřejmě na něj lidé pak nadávají. My to děláme pořád a on to nedělá nikdy. Ale jinak se nic neděje.

Reportér: A kde je znevýhodněn, když nedělá určité věci?

Paní Sobottková: Možná v práci...

Pan Sobottka: Za společenské práce nemá člověk normálně žádné nevýhody. Když prostě nechce spolupracovat, tak si s ním promluvíme, samozřejmě bez toho, aby mu bylo nařízeno nějak spolupracovat. Ale nechceme někoho vynechat. Chceme, aby všichni spolupracovali.

Reportér: Stane se někdy, že už toho má člověk plné zuby? Že vám řekne: "Už to nechci dělat."?

Paní Sobottková: No, už se to taky stalo, že už ten člověk řekne "dneska zase?". Také záleží, o co se jedná, ale jinak... Když jsou to akce, které člověka zajímají, tak jde rád, ale někdy řekne, že nechce.

Reportér: Co se děje, když v podniku nastane nějaká krizové situace například odstávka výroby a podobně? Tak to pak musí být určitě nějak nahrazeno přesčasy. Jste pak povinen, jakožto člen strany, více nahrazovat, nebo jak je to u Vás?

Paní Sobottková: Je pokaždé jeden z prvních, co pomáhá.

Pan Sobottka: Ano, ale nedělám to proto, že musím.

Paní Sobottková: To se kolikrát i zlobím. Skoro každou neděli jde do práce. Mohl by to dělat i někdo jiný, ne?

Reportér: Proč to máte tak nastavené?

Pan Sobottka: Jsem takový člověk, který má rád, když všechno běží podle plánu, a který se těší na výsledek. Proto se nemůžu jen koukat, jak stroj stojí, když to mohu udělat.

Reportér: Jaký máte vlastně vztah k vašemu podniku? Je to státní podnik. Myslíte si, že k němu máte jiný vztah, než mají například lidé v západních zemích ke svým podnikům?

Pan Sobottka: Nu, neznám vztahy lidí k podnikům v západních zemích. Znám jen vztah zaměstnance k podniku. Takže já to mám nastavené tak, že to, co vyrábíme je jen pro nás. Čím více vyrábíme, tím více se zvyšuje veřejný majetek a tak dále. Díky tomu pak máme více výhod.

Reportér: Vyskytují se neshody o problémech v podniku nebo obecně o politických problémech například na úrovni odborů nebo na úrovni politických stran? Jde tam občas do tuhého?

Pan Sobottka: U nás je to tak, že... Děláme schůze odborů tak, aby tam mohly být ty problémy objasněny, a také musí být objasněny. Problémy se vyskytují všude. Protože když by nebyly problémy, nebyl by nikde žádný rozvoj, že? Pouze když máme složité problémy...

Máme na schůzích odborů pokaždé přítomného provozního ředitele. Je tam i celá pracovní skupina.

Reportér: Co je to ten provozní ředitel?

Pan Sobottka: Provozní ředitel?

Jak to myslíte?

Reportér: Co to je za funkci ten provozní ředitel?

Pan Sobottka: Provozní ředitel je něco jako... Vedoucí oddělení, cenový manažer, mistr...

Reportér: Takže někdo z výroby?

Pan Sobottka: Ano, přesně tak.

Reportér: A ten tam je pak s vámi?

Pan Sobottka: Určitě, ten tam je pokaždé přítomen. Alespoň jeden tam je pokaždé. Někdo, kdo je schopný ty problémy přijmout a popřípadě objasnit.

Reportér: Je to u Vás stejně?

Paní Sobottková: Ano, je to stejné.

Reportér: Že se tam...

Paní Sobottková: Ano, občas se tam tvrdě diskutuje, ale vždycky se nějak dohodneme. Ale občas to je...

Reportér: Diskutuje se i s nadřízenými?

Paní Sobottková: Ano, s nimi také.

Sobotní večer v baru hotelu Stadt Schwerin. Sobottkovi milují tanec. Kromě toho měla paní Sobottková tento týden narozeniny. Slaví se společně s přáteli. Na vhodné oblečení je zde kladen velký důraz. Ten, kdo se sem přijde v džínách či svetru je ihned poslán jinam.

[rozhovor s přáteli]

Pěkný večer si užijete v takovém baru o něco více, když víte, že tady není lehké dostat místo na sezení. Zde se musí stůl rezervovat týdny dopředu, pokud nechcete čekat dlouhé hodiny ve frontě, protože není mnoho zábavních podniků.

[taneční hudba]

Oproti tomu je každému k dispozici půvabné okolí města, a to zcela bez objednávky. Schwerin má to, čemu se říká vysoká rekreační hodnota. Parky u starého hradu, mnoho

jezer, toto všechno si Sobottkovi také rádi užívají. Obzvlášť o víkendech. Oba manželé se zde narodili. Rádi cestují, a paní Sobottková by si přála odcestovat do Vídně. Ale mají pevné pouto se svojí vlastí a nemohli by si vůbec představit bydlet kdekoli jinde.

Pan Sobottka: Je to moje vlast, tady jsem se narodil a vyrůstal. Vytvořil jsem si tu svoje živobytí a vůbec ne špatné. Plně se zasazuji za svůj stát.
Reportér: Co byste vytkli svému státu?
Paní Sobottková: Ach jo.
Reportér: Co si přejete, aby bylo lepší? Když mluvíme například o zásobování nebo cenách.
Paní Sobottková: Nu, co si přát? Takže, jak už bylo řečeno, pro nás je důležité, že jsou levné základní potraviny, že se ceny nemění, že naše děti nemají hlad a vše je dostupné. Máslo, chleba. Všechno tu máme. Za ostatní věci si člověk musí trošku připlatit, musí trošku šetřit. A například ty... obchody...
Reportér: Obchody s luxusními potravinami?
Paní Sobottková: Ne, teď myslím ty druhé.
Reportér: Obchody s exkluzivním zbožím?
Paní Sobottková: Ano, to je u Vás určitě také, že jsou obchody, kde jsou dražší věci, kde jsou módní věci a u nás to je stejné. Tam si člověk holt trošku připlatí a musí trošku šetřit.
Reportér: Ale jsou v poměru s... Ale jsou v poměru s obyčejnými obchody výrazně dražší. To musí člověk pak hodně šetřit.
Paní Sobottková: To člověk utratí více peněz, no.
Pan Sobottka: A je to také proto, protože náš stát je starý pouze 31 let. Co je 31 let v dějinách, že? Není to ani tisícina sekundy, když bychom to brali takhle. Je to jasné, když se podíváme od počátku, jak se všechno vyvinulo, tak jsme se dostali velmi daleko.

Pan Sobottka: Přeji si, aby... každopádně zůstal mír. Aby nějaký z těch vysoce postavených lidí, které taky existují, kteří mluví o válce a tak dále… To prostě neradi slyšíme. Na to nemáme vůbec náladu.
Reportér: Jaký vztah máte ke svému státu? Řekněte mi, proč byste nechtěli bydlet někde jinde.
Paní Sobottková: Člověk se zde cítí v bezpečí. Není tu vysoká kriminalita. Například drogy tu také prakticky neexistují. Podobné věci jako Mnichovský masakr by se u nás také nestaly,

nebo spíše se u nás ještě nestaly. Jinak bych si přála, aby se vztahy mezi NDR a Západním Německem ještě zlepšily.

Pan Sobottka: Na základě mezinárodního práva ne, spíš v rámci uvolňování mezinárodního napětí bych řekl.

Náš tým byl s rodinou Sobottkových jeden celý týden, a všechny nás mrzelo, že se musíme rozloučit. Chtěli jsme zachytit kousek každodenního života, přičemž bylo jasné, že jsme za daných okolností mohli uspět pouze částečně. Sobottkovi žijí ve státě, který má z našeho pohledu vážné nedostatky, a rozhodně je jejich každodenní život náročnější než u nás. Dělali jsme několik rozhovorů ve Schwerinu. Museli jsme u nich mít na mysli, že je sice na svém vlastním státu co kritizovat, na druhou stranu se o Západě mluví daleko více kritičtěji než dříve. Jen ta skutečnost, že v NDR jsou pracovní místa zajištěna zákonem, má velkou váhu vzhledem k dnešním problémům s nezaměstnaností na Západě. K tomu se přidá jistá hrdost na vlastní výkony. NDR byla po válce úplně zničená země. Musela se vybudovat sama, bez půjček a svázána tíživými smlouvami. Reiner Sobottka v rozhovoru řekl: "Co je 31 let v dějinách? Není to ani tisícina sekundy." Vyplatí se se nad touto větou zamyslet, pokud člověk nepovažuje současnou podobu NDR za konec vývoje. O tom se bude mluvit, až socialistické země budou moci otevřít své hranice na všechny strany. Otázkou je, kolik tisícin sekund do této chvíle ještě uběhne.

3.3. ODKAZ

Film byl umístěn na internetový server *YouTube.com*, kde je dostupný jen pro lidí, kteří mají k dispozici následující odkaz:

ODKAZ: https://youtu.be/Xx_NqhkLJp4?t=1

3.4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU

Ve filmu se seznámíme s běžným životem rodiny Sobottkových. Nahlédneme do fungování NDR a firmy Kabelwerk NORD. Mluvený projev ve filmu není nějak složitý a je pro německy mluvící osobu dobře pochopitelný. Ve filmu se prolínají pasáže, kde mluví vypravěč a pasáže, kde se nachází rozhovory s respondenty, většinou s rodinou Sobottkových. Film je strukturován chronologicky, vše je srozumitelné a lehce pochopitelné. Všemu dobře porozumí i člověk, který má minimální znalosti němčiny.

Vypravěči je dobře rozumět po celou dobu filmu, občas řekne nějakou metaforu nebo vtip. Často zmíní i zajímavé fakty o městě, okolní přírodě a životě lidí.

V pasážích s rozhovory se vyskytují metafory a fráze, které si bylo nutné dohledat, aby překlad mohl být co nejpřesnější. Vyskytovalo se zde pár termínů a vlastních jmen. Akustika filmu při některých rozhovorech byla na špatné úrovni, například při rozhovoru na dílně v kabelovém závodě nebo při řešení domácího úkolu. Často si tázané osoby a reportér skákali do řeči.

Pro srozumitelnost českého publika se autor rozhodl přenášet i ženská příjmení s tvarem – *ová (např. paní Sobottková).*

3.4.1. PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY

Při tvorbě titulků byl pro autora největší překážkou dialekt některých obyvatel NDR, artikulace, špatná akustika, nedokončené věty a skákání do řeči během rozhovorů. Další velký překladatelský problém představovaly složeniny neboli kompozita, které jsou pro němčinu typické.

3.4.1.1. Dialekt a artikulace

Místa, kde šel špatně pochopit význam věty byla při překladu použita metoda redukce neboli vynechání (určitá část věty se vypustila, aby dávala v cílovém jazyce smysl). Tuto metodu se rozhodl autor používat často. V jiných případech autor vyhledal odbornou pomoc u vedoucího bakalářské práce.

Příklad: Ich koche sehr gerne sogar und es ist eben mein Hobby und ich könnte mir gar nicht vorstellen ob nur meine Frau kocht oder ich das… ich werde kochen jeden Tag und dann…

Překlad: Já vařím, dokonce velmi rád a je to můj koníček. Nedokážu si představit, že by vařila jenom moje žena, tak jí každý den ve vaření zastoupím.

3.4.1.2. Špatná akustika

Špatné ozvučení se vyskytovalo hlavně při rozhovoru se zaměstnanci Kabelwerk Nord na výrobní hale. Ve filmu bylo uvedeno, že rozhovor nemohl být natočen jinde, protože se o tom nemohlo v podniku samostatně rozhodnout.

V některých pasážích filmu se objevily rozhovory, kde nebylo vůbec slyšet, co postavy říkají. Autor se rozhodl tyto pasáže vypustit a přeložit je jen popis situace.

Příklad: *[rozhovor nad úkolem]*

3.4.1.3. Nedokončené věty a skákání do řeči

Nedokončené věty autor vyřešil pomocí výpustek, tj. pomocí 3 teček na konci vět. K tomuto jevu dochází ve filmu často, protože se v něm nachází mnoho rozhovorů, kde tázané osoby často nedokončují své myšlenky a skáčou z téma na téma nebo je někdo přeruší.

Příklad: *Gibt es… Ja, gibt es… Gibt es Einkaufsmöglichkeiten auch hier?*

Překlad: *Jsou tu... Ano, jsou... Jsou tu i možnosti nakupování?*

3.4.1.4. Kompozita

Překlad kompozit neboli slov složených je všeobecně nejčastější překladatelský problém, protože se v němčině kompozice používá nejčastěji při tvorbě slov. Kompozita vyjadřují složené jazykové formy jedním slovem, což se češtině nedá a musí se nahrazovat např. přídavným jménem nebo přívlastkem. Skládají se ze slova základového a slova určujícího. Zde jsou uvedeny některé příklady a zvolený způsob překladu.

Kompozitum (NJ)	**Překlad (ČJ)**	**Způsob překladu**
Spätschicht	*Odpolední směna*	Termín
Ökonomiestudium	*Studium ekonomiky*	Přívlastek neshodný
Kreditsystem	*Úvěrový systém*	Přívlastek shodný
Gradmesser	*Měřítko*	Termín
Zahnambulanz	*Zubní ambulance*	Přívlastek shodný
Parteimittglied	*Člen strany*	Přívlastek neshodný
Büroarbeit	*Kancelářská práce*	Přívlastek shodný

(Překlad autora)

3.4.1.5. Termíny

Termíny neboli odborná pojmenování s přesným významem jsou také překladatelským problémem. V dokumentu se objevily termíny z oblasti ekonomie, průmyslu, politicky a zdravotnictví.

Zde jsou uvedeny příklady termínů z oblasti ekonomie, které se ve filmu vyskytují.

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Lohnbuchhalterin	*Mzdová účetní*
Lohnbuchhaltung	*Mzdová účtárna*
finanzielle Anreize	*Finanční pobídky*
Devisenknappheit	*Nedostatek devíz*
Büroarbeit	*Kancelářská práce*
Exportieren	*Exportovat*
Prämien	*Prémie*
Angebot	*Nabídka*
Mark	*Marka*

(Překlad autora)

Zde jsou uvedeny příklady termínů z oblasti průmyslu, které se ve filmu vyskytují.

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Maschinenfahren	*Obsluha stroje*
Kabeltrommel	*Kabelový buben*
Kupferkabel	*Měděný kabel*
Industrialisierung	*industrializace*
Industriebetriebe	*Průmyslové podniky*
Industriekombinat	*Průmyslový kombinát*
Automatische Anlage	*Automatický systém*
Brigade	*Pracovní brigáda*
Isoliermantel	*Izolační plášť*

(Překlad autora)

Zde jsou uvedeny příklady termínů z oblasti politiky, které se ve filmu vyskytují.

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Bruderland	*Bratská země*
Verpflichtungen	*Závazky*
Bürger	*Obyvatel*
Zentrale Planung	*Centrální plánování*
Sozialistischen Systems	*Socialistického systému*
Gesellschaftliche Arbeit	*Společenská práce*
Sozialismus	*Socialismus*
Entspannungspolitik	*Uvolňování mezinárodního napětí*
Sozialistischen Einheitspartei	*Sjednocená socialistická strana Německa*
Partei	*Politická strana*

(Překlad autora)

Zde jsou uvedeny příklady termínů z oblasti zdravotnictví, které se ve filmu vyskytují.

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Medizinische Betreuung	*Zdravotnická péče*
Poliklinik	*Poliklinika*
Zahnambulanz	*Zubní ambulance*

(Překlad autora)

3.4.1.6. Vlastní jména

Některá vlastní jména zmíněná ve filmu mají český ekvivalent, některá nikoli.

Vlastní jméno (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Mecklenburg	*Meklenbursko*
DDR	*NDR*
Kabelwerk NORD	*Kabelový závod NORD*
Rita Sobottka	*Rita Sobottková*
Berlin	*Berlín*
Rein ländlichen Bezirks	*Rýnského okresu*
Westdeutschland	*Západní Německo*
München	*Mnichov*

(Překlad autora)

U těch, která nemají český ekvivalent byl původní název ponechán. Nepřekládají se.

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Schwerin	*Schwerin*
Gadebusch	*Gadebusch*
Großer Dreesch	*Großer Dreesch*
Reiner Sobottka	*Reiner Sobottka*
Pfaffenteich	*Pfaffenteich*
Oberspree	*Oberspree*

(Překlad autora)

3.4.1.7. Slovní hříčky

Jde o hravé použití slov autora slovní hříčky. Význam je přenesený, mnohovýznamový. Z translatologického hlediska jde o jeden z nejtvrdších úkolů. Překladatel musí často mít dostatečný cit pro jazyk a smysl pro humor. (Müglová 2013: 251) Tomuto překladatelskému postupu, kdy v cílovém jazyce neexistuje vhodný ekvivalent se nazývá adaptace (viz. teoretická část).

Ve filmu se objevila jen jedna slovní hříčka. Ta byla přenesena do cílového jazyka aniž by se přeložila ekvivalentní slovní hříčkou v cílovém jazyce a byl jen popsán její význam.

V češtině totiž neexistuje žádná slovní hříčka, kterou by se dala ta ve výchozím jazyce nahradit.

Slovní hříčka (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Mal mittnehmen, mal mitschleißen so zu sagen	*Brát je s sebou a zapojovat je.*

(Překlad autora)

3.4.1.8. Zvláštní překladatelské problémy

Ve filmu se také nacházejí slova nebo slovní spojení, která nemají v současnosti přesný překlad. Při jejich překladu se musíme odrazit od jejich smyslu a kontextu ve větě.

a) Sloveso *bummeln*

Kontext Lexému

Ihr Mann kann heute bummeln, seine Spätschicht fängt um 14 Uhr an. Bedeutungen

PŘÍKLAD:

ein wenig bummeln

- Sie wollten durch die Stadt bummeln und Schaufenster ansehen.

Wir bummelten langsam durch die Gassen zwischen den Buden.

- bummeln gehen = *ausgehen, sich in Lokalen vergnügen* (chodit ven, bavit se v hospodách)

PŘÍKLAD:

Heute Abend wollen wir bummeln gehen.

1. umgangssprachlich: eine Tätigkeit in langsamem Tempo ausführen, trödeln (Provádění činnosti pomalým tempem, otálení) (dwds, vyvoláno 14. 3. 2023)

PŘÍKLAD:

Bummle, bummele nicht so, beeile dich ein bisschen!

2. salopp: *faulenzen, nichts tun* (lenošení, nicnedělání) (dwds, vyvoláno 14. 3. 2023)

PŘÍKLADY:

Er bummelt, statt zu lernen.

Er [Wagner] liebte das Bummeln und das Leben an den Stammtischen.

3. umgangssprachlich: langsam, ziellos spazieren gehen; pomalá chůze bez cíle → Eins-zu-viele-Äquivalenz

Konjugace

- Präsens: *ich bummle*
- Präteritum: *ich bummelte*
- Perfekt: *ich habe gebummelt* (= ich habe langsam gearbeitet; pracoval jsem pomalu)

  ich bin gebummelt (= ich bin ziellos gegangen; chodil jsem bez cíle)

Možné metody překladu

- Amplifikace – A : AB (bummeln = jít na procházku, flákat se, nedělat nic, einkaufsbummeln/Einkaufsbummel machen/einkaufen/shoppen = jít nakupovat)

- Transpozice (er ist gebummelt = poflakoval se, šel se projít)

b) Podstatná jména *Delikat-Läden* a *Exquisit-Läden*

Pro ty, kteří nejsou tak dobře obeznámeni s pojmy bývalé NDR, je obtížné správně interpretovat obsah v současnosti používaných pojmů. Tyto dva pojmy u nás vůbec neexistovali ani v době komunismu. U nás se obchody s lepším a luxusnějším zbožím nazývaly *Tuzex*. Zde se v bývalém Československu dalo koupit vše, na co si vzpomenete např. Džíny „Rifle“, žvýkačky, značkový alkohol a cigarety, kalkulačky nebo videopřehrávače. (Wikipedie, vyvoláno 10. 4. 2023)

V NDR byly podle sortimentu dva obchody. Tzv. *Exquisit-Läden* s oblečením, obuví a kosmetikou a *Delikat-Läden* s lahůdkami a luxusními potravinami. (DDR-Museum, vyvoláno 14. 3. 2023) Tato odlišnost od Československého *Tuzexu* dělá z těchto pojmů překladatelský problém.

Návrh překladu:

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Exquisit-Läden	*Obchody s exkluzivním zbožím*
Delikat-Läden	*Obchody s luxusními potravinami*

(překlad autora)

c) Podstatné jméno *Staatlicher Leiter*

Pojem *Staatlicher Leiter* také nemá v dnešní době jednoznačný ekvivalent. V jazyce bývalé NDR se termínem *Staatlicher Leiter* označovaly osoby, které byly pověřeny řídící funkcí ve státním podniku či kombinátu nebo ve státní instituci či zařízení. (Kompetenznetz-Mittelstand, vyvoláno 14. 3. 2023)

Na podnikové úrovni se od státního ředitele (např. ředitele závodu) očekávalo, že bude – kromě své technické práce – vykonávat svou řídicí činnost v úzké spolupráci s podnikovým výborem pro úspory SED (BPO) a ve spolupráci s podnikovým odborovým vedením (BGL). V případě vedoucích státních zaměstnanců na nižších a středních úrovních (např. vedoucích skupin a oddělení) byla tato očekávání zjevně oslabena, nicméně existovala. (Kompetenznetz-Mittelstand, vyvoláno 14. 3. 2023)

Podstatné je, že činnost státního vedoucího byla vázána na dva požadavky. Jednak na požadavky vyplývající z technického řízení pracovních procesů, za které odpovídal, a jednak na požadavky, které odpovídaly politickému vlivu na podřízené zaměstnance. (Kompetenznetz-Mittelstand, vyvoláno 14. 3. 2023)

Návrh překladu:

Termín (NJ)	**Překlad (ČJ)**
Staatlicher Leiter	*Provozní ředitel*

(překlad autora)

4. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit funkční, výstižné a srozumitelné české titulky k německému dokumentárnímu filmu *Alltag in der DDR – 1981 Doku* pro české publikum a následné vytvoření komentáře k vytvořeným titulkům. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Do části teoretické a části praktické.

Teoretická část se zabývá teorií překladu a druhy překladu, které definují překlad jako disciplínu. Dále je zde popsán proces překládání, fáze překladu a překladatelské postupy, které překladatelé při překladu využívají. Je zde i popsán překladatel, jeho ideální vlastnosti a nastavení při překladu. V teoretické části je také podrobně a přehledně rozebrán rozdíl mezi překladem a tlumočením, jelikož tvorba titulků je disciplína, která má blízko jak k překladu,

tak k tlumočení. Pří vypracování teoretické části bylo čerpáno z uvedené sekundární literatury.

Praktická část se v první řadě skládá z filmu s českými titulky určeny pro česky mluvící publikum, které neovládá němčinu na takové úrovni, aby si mohlo tento film pustit bez nich. Cílová věková skupina tohoto filmu s titulky může být různorodá. Od lidí, kteří si tuto dobu ještě pamatují, až po mládež, která tímto filmem může nahlédnout do života lidí této doby. Autorovi se toto téma velmi líbilo a velmi rád k němu vytvářel titulky. Dále je zde uveden odkaz na samotný film, který si může přehrát každý, kdo má k odkazu přístup.

K praktické části dále patří komentář k překladu, kde autor komentuje a rozebírá všechny překladatelské problémy na které při tvorbě titulků narazil. Největší překážkou při tvorbě titulků a překladu představovaly odborné termíny či pojmy, které se dnes již nepoužívají. Dále k překladatelským problémům patřila také kompozita, překlad vlastních jmen či slovní hříčky. Určitým problémem byl také původní film jako takový. Tázané osoby v něm často mluví s dialektem, skáčou si do řeči anebo občas špatně artikulují. V některých pasážích filmu je také špatná akustika, díky které nebylo tázaným osobám rozumět.
V bakalářské práci je uveden i autorům postup při tvorbě titulků.

Autora zpracovávání této bakalářské práce bavilo a bylo pro něj velmi obohacující. Získal velmi užitečné a cenné znalosti z oblasti translatologie a vyzkoušel si práci tvorby titulků k filmu. Zároveň, jak zde již bylo zmíněno, autorovi přijde vybrané téma filmu velmi zajímavé a přínosné.

5. RESUMÉ

Předložená bakalářská práce nese název *České titulky k dokumentárnímu filmu Alltag in der DDR – Doku 1981* a je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část se zabývá teorií překladu, druhy překladu, ideálními vlastnostmi překladatele. Dále je zde popsán proces překládání a jsou tu uvedeny rozdíly mezi překladem a tlumočením.

Praktická část obsahuje návrh českých titulků k filmu *Alltag in der DDR – Doku 1981.* Dokumentární film s českými titulky byl uložen na internetový portál *YouTube.com*. Následně je obsažen komentář k překladu. Komentář se zabývá procesem tvorby titulků a

překladatelskými problémy, se kterými se autor během překladu potýkal. Komentář této bakalářské práce také obsahuje zpracovaný glosář obsahující termíny z vybraných oblastí, které se ve filmu objevují, jimiž jsou ekonomika, politika, průmysl a zdravotnictví.

6. RESÜMEE

Die Arbeit trägt den Titel *Tschechische Untertitel für den Dokumentarfilm Alltag in der DDR - Doku 1981* und gliedert sich in einen theoretischen und einen praktischen Teil.

Der theoretische Teil befasst sich mit der Theorie des Übersetzens, den Arten des Übersetzens und den idealen Eigenschaften eines Übersetzers. Außerdem wird der Prozess des Übersetzens beschrieben und die Unterschiede zwischen Übersetzen und Dolmetschen werden dargestellt.

Der praktische Teil enthält einen Entwurf der tschechischen Untertitel für den Film *Alltag in der DDR - Doku 1981*. Der Dokumentarfilm mit tschechischen Untertiteln wurde auf YouTube.com hochgeladen. Anschließend ist ein Kommentar zur Übersetzung enthalten. Der Kommentar beschäftigt sich mit dem Prozess der Untertitelung und den Übersetzungsproblemen, auf die der Autor bei der Übersetzung gestoßen ist. Der Kommentar zu dieser Bachelorarbeit enthält auch ein Glossar mit Begriffen aus ausgewählten Bereichen, die im Film vorkommen, nämlich Wirtschaft, Politik, Industrie und Gesundheitswesen.

7. PRAMENY A LITERATURA

Tištěné zdroje

- MÜGLOVÁ, Daniela. *Komunikace, tlumočení, překlad aneb Proč spadla Babylonská věž?*. Vyd. Nitra: ENIGMA PUBLISHING, 2013. ISBN 978-80-8133-025-4 2013: 308
- KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-244-0143-6
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. Praha: Panorama, 1983. ISBN 80-237-3539-X.
- FIŠER, Zbyněk. *Překlad jako kreativní proces: teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Vyd. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-343-2.
- KUFNEROVÁ, Zlata, POLÁČKOVÁ, Milena, POVEJŠIL, Jaromír, SKOUMALOVÁ, Zdena a STRAKOVÁ, Vlasta. *Překládání a čeština.* Vyd. Jinočany: H & H, 1994. ISBN 80-85787-14-8.

Internetové zdroje

- Kompetenznetz-mittelstand. *Staatlicher Leiter – was war denn das?*. kompetenznetz-mittelstand.de. Dostupné z: https://www.kompetenznetz-mittelstand.de/de/app/blog/2014/11/staatlicher-leiter-%E2%80%93-was-war-denn-das_i2xhvii8.html [vyvoláno 14.3.2023.]
- DDR-Museum. *Läden und Kaufhäuser in der DDR – Exquisit und Delikat*. ddr-museum.de. Dostupné z: https://www.ddr-museum.de/de/blog/archive/laeden-und-kaufhaeuser-der-ddr-exquisit-delikat [vyvoláno 14.3.2023.]
- Dwds. *„bummeln", bereitgestellt durch das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache*. dwds.de. Dostupné z: https://www.dwds.de/wb/bummeln [vyvoláno 14.3.2023.]
- Wikipedie. *Translatologie*. wikipedia.org. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Translatologie [vyvoláno 22.3.2023.]
- Wikipedie. *Tuzex*. wikipedia.org. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tuzex [vyvoláno 10.4.2023.]
- Wikipedie. *Transkripce.* Wikipedia.org. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Transkripce_(lingvistika) [vyvoláno 24.3.2023.]
- Profi překladatel. *Jaký je rozdíl mezi tlumočníkem a překladatelem*. profiprekladatel.cz. Dostupné z: https://profiprekladatel.cz/cs/magazin/jaky-je-rozdil-mezi-tlumocnikem-a-prekladatelem:1683/ [vyvoláno 19.3.2023.]
- Rexter. *V čem spočívá práce překladatele a co vše musí výborný překladatel ovládat*. rexter.cz. Dostupné z: https://www.rexter.cz/rubriky/zajimavosti/v-cem-spociva-prace-prekladatele-a-co-vse-musi-vyborny-prekladatel-ovladat_1399.html [vyvoláno 19.3.2023.]
- DeepL Translate. *The world's most accurate translator.* deepl.com. Dostupné z: https://www.deepl.com/translator [používáno průběžně].
- Duden. *Sprache sagt alles.* duden.de. Dostupné z: https://www.duden.de [používáno průběžně]
- Lingea. *Německo-český slovník.* slovniky.lingea.cz. Dostupné z: https://slovniky.lingea.cz/nemecko-cesky [používáno průběžně].
- Seznam. *Seznam slovník*. slovnik.seznam.cz. Dostupné z: https://slovnik.seznam.cz/ [používáno průběžně].

8. PŘÍLOHY

TRANSKRIPCE VE VÝCHOZÍM JAZYCE (NJ)

Der Alltag der Familie Sobottka beginnt früh. So gegen sechs macht Frau Sobottka Frühstuck. Ihr Mann kann heute bummeln. Seine Spätschicht fängt erst um vierzehn Uhr an. Die Familie Sobottka haben wir unter mehreren Familien ausgewählt, die uns von Pressezentrum der DDR vorgeschlagen wurden. Es waren keine Paradefamilien dabei, die mit Aktivistenorden die Wohnung tapezieren können. Es handelte sich zweifellos um normale Arbeiterfamilien, wie sie es zum tausenden gibt. Andererseits leuchtet es natürlich ein, dass man, seitens der DDR, für solch ein Vorhaben loyale Staatsbürger präsentieren wollte. Und dass sind die Sobottkas sicherlich. Trotzdem so als Beispiel, noch dazu vor einer westdeutschen Kamera aufzutreten ist schwierig für die Beteiligten. Denn viele Augen sehen später ein solchen Film und was man sagt, wird von Freunden und Bekannten, aber auch von Vorgesetzten und offiziellen Stellen kritisch beobachtet. Keine leichte Aufgabe für die Sobottkas. Inzwischen ist die ganze Familie am Frühstückstisch versammelt. Rita Sobottka und der älteste Sohn Heiko. Rita Sobottka arbeitet als Lohnbuchhalterin im VEB Kabelwerk NORD. Reiner Sobottka und der jüngste Sohn Ronny. Reiner Sobottka wahr früher Boxer, bevor er sich entschloss Maschinenfahren in Kabelwerk NORD zu werden.

Sobottkas wohnen in einer ein-und-halb Zimmerwohnung in einem Stadtteil von Schwerin, dem Großen Dreesch. Die Kinder gehen zu Fuß zu Schule, es gibt bereits mehrere Schulen in diesem Gebiet. Frau Sobottka geht zur Haltestelle des Werkbussen, der sie in das Kabelwerk bringt. In diesem Neubaugebiet wohnen viele Mitarbeiter aus ihrem Betrieb. Herr Sobottka versorgt dem Haushalt. Mit dem Bau dieses riesigen Stadtteils wurde 1971 begonnen. Heute wohnen bereits dreißig Tausend Menschen hier. Bis 1984 sollen es fünf-und-fünfzig Tausend sein. Im einstmals menschenarmen rückständigen Mecklenburg wird immer mehr Industrie angesegelt. Der Bewarf an Wohnungen ist sehr hoch, denn noch leben viele Menschen in äußerst schlechten Wohnverhältnissen. Wohnungsbau wird deshalb mit Hochdruck betrieben.

Die meisten Neubaustädte in beiden deutschen Staaten zeugen von einer offenbar gesamtdeutschen Einfallslosigkeit der Städte Planner. Der Großer Dreesch macht da eine Ausnahme. Die Häuser haben unterschiedliche Bauhöhe und verschiedene Farben. Man hat

wo immer es ging die Landschaft im ursprünglichen Zustand gelassen. Nach der Fertigstellung soll der Großer Dreesch eine Stadt mit eigenem Zentrum sein.

Nicht nur Wohnungen, sondern auch Kinder sind, oder genau gesagt wahren, Mangelware in der DDR. Durch ein großzügiges Kreditsystem für junge Ehepaare ist der beängstigende Geburtenrückgang inzwischen gestoppt worden. Vermutlich werden viele diese sehr früh geschlossenen Ehen nicht halten bis der Tod sie scheidet. Aber dieser Parkplatz vor der großen Kaufhalle, in die Herr Sobottka jetzt einkaufen geht, beweist doch eindrucksvoll wie stark sich finanzielle Anreize auf die Zeugungsfreude der Bürger auswirken.

Die neuen Kaufhallen in Großem Dreesch sind modern ausgestattet. Da Tausende hier einkaufen müssen ist man für eine kontinuierliche Versorgung besonders bemüht. Was bei allem Grundnahrungsmittel und den meisten Spirituosen auch gelingt. Wer je doch Feinschmecker ist, der wird oft vergeblich suchen, was nicht bedeutet das keine hochwertigen Lebensmittel erzeugt werden. Aber die Devisenknappheit zwingt die DDR dazu, vieles zu exportieren, was auch im eigenen Land dringend gebraucht wurde. Dass trifft auch für Fleischwahren zu. Die DDR hat außerdem eine Reihe von Verpflichtungen gegenüber den sogenannten Bruderlanden. Sie liefert zum Beispiel Fleisch und andere Erzeugnisse ins notleidende Polen, was bei den Bürgern der DDR oft Kommentare auslöst, die nicht unbedingt von brüderlicher Liebe zeugen, obwohl man Verständnis für die schwierige Situation des Nachbarn hat. Die meisten Betriebe haben eigene Verkaufsstellen. Dorthin werden Wahren geliefert, die im Angebot knapp sind. Auf diese Art versucht man einen Ausgleich für diejenigen zu schaffen, die erst am Feierabend einkaufen können. Herr Sobottka hat fürs Wochenende eingekauft. Er ist nämlich für den Haushalt zuständig und kocht für die ganze Familie, wenn sein Schichtdienst es zulässt.

Reporter: Sobottka wie haben sie das eingeteilt mit der Hausarbeit? Wer macht was? Sie kochen, ja?

Herr Sobottka: Ich koche sehr gerne sogar und es ist eben mein Hobby und ich könnte mir gar nicht vorstellen ob nur meine Frau kocht oder ich das… ich werde kochen jeden Tag und dann…

Reporter: Und was machen Sie noch im Haushalt?

Herr Sobottka: Ja was mache ich noch? Ich gehe einkaufen, das mach ich täglich auch. Was noch? Ein bisschen aufräumen. Wobei das nicht grad meine Spezialität ist das große Aufräumen hier.

Reporter: Ist das so… macht das Ihnen Spaß oder macht man das, weil es nicht anders geht wegen der Schicht, oder?

Herr Sobottka: Nein, das würde ich gar nicht sagen, ebbend wie ich schon sagte, dass ebbend das Kochen mein Hobby ist…

Reporter: Und die Familie ist das auch?

Herr Sobottka: Och sehr gerne sogar glaube ich. Ich habe auch schon von anderen Seiten gehört darüber das, ich gut kochen kann und dann freut man sich auch.

Fünf Kilometer von Schwerin entfernt liegt das Kabelwerk NORD in der weiten flachen mecklenburgischen Landschaft. Seit etwa zwanzig Jahren werden in dieser Gegend systematisch Industriebetriebe an gesiegelt. Im Kabelwerk NORD arbeiten Rita und Reiner Sobottka. Der Betrieb gehört zu einem sogenannten Industriekombinat. Das Hauptwerk, der VEB Kabelwerk Oberspree, befindet sich im Berlin. Zweitausend-zweihundert Menschen arbeiten hier. Gefertigt werden hochwertige Kabel aller Art, die zum Teil auch in Export gehen. Pro Jahr werden etwa für eine Milliarde Mark der DDR-Erzeugnisse hergestellt. Während Herr Sobottka noch zu Hause kocht und abschmeckt hat Frau Sobottka schon die Hälfte ihres Arbeitstages hinter sich. Vier-und-zwanzig Frauen und ein Mann bilden hier in der Lohnbuchhaltung eine Brigade, also eine geschlossene Arbeitsgruppe, deren Gesamtleistung im sozialistischen Wettbewerb gewertet und gegebenenfalls auch prämiert wird.

Reporter: Frau Sobottka, Sie haben ja nun eine Arbeit hier über die ihr Mann wahrscheinlich überhaupt nicht sehr glücklich ist, nicht?

Frau Sobottka: Nein, das stimmt.

Reporter: Sie wissen ja genau, was er verdient, aber er hat keine Gelegenheit irgendwo mal ein bisschen…

Frau Sobottka: Etwas ab zu zweit, das geht nicht.

Reporter: Aber es geht trotzdem, ja? Kein Ärger?

Frau Sobottka: Nein, es gibt keinen Ärger, nein.

Reporter: Was mich interessieren würde ist was bietet den zum Beispiel ein betrieb an, wenn Frauen mit Kindern arbeiten? Sie haben ja auch Kinder, die jetzt ja schon in der Schule sind. Wie war denn, dass, wenn sie noch klein waren?

Frau Sobottka: Also wir haben einen schönen Betriebskindergarten, da werden die Kinder am Tage betreut und auch die ganze Woche über, da ging unser kleiner die Zeit über in den Kindergarten, dann haben wir hier gute medizinische Betreuung. Ja wenn die Kinder krank sind in dem Kindergarten dann kann man sie hierüber in die Poliklinik bringen und dann werden sie untersucht da. Dann haben wir die Zahnambulanz. Kinderkrippe ist auch da also wenn…

Reporter: Gibt es Einkaufsmöglichkeiten auch hier?

Frau Sobottka: Einkaufsmöglichkeiten gibt es hier auch. Wir haben eine schöne Verkaufsstelle. Dann haben wir eine Post. Da kann man auch alles allerhand erledigen.

Reporter: Wie ist das eigentlich, wenn das Kind dort untergebracht ist? Was muss man bezahlen dafür?

Frau Sobottka: Also 18 Mark, wenn es die ganze Woche da… also, wenn es ein ganzes Monat da ist das Kind denn 18 Mark.

Reporter: Und was wird dafür…?

Frau Sobottka: Dafür… Frühstuck, Mittagessen und Nachmittagskaffe.

Reporter: Gerüchtweise haben wir verlauten hören, dass ihr liebstes Hobby die Feuerwehr ist. Stimmt das?

Frau Sobottka: Ja, das stimmt.

Reporter: Und… und was machen Sie da?

Frau Sobottka: Na ja wir machen richtige Übung und kommen dann richtig zum Einsatz, wenn je mal, was wir nicht hoffen, am Brant ist oder so ja.

Reporter: Hier bei der Werkfeuerwehr?

Frau Sobottka: Hier bei der Werkfeuerwehr.

Reporter: Ist das eine ganze Frauenmannschaft?

Frau Sobottka: Ist eine ganze Frauenmannschaft.

Reporter: Ist das nur so ein Alibi für die Männer, dass sie sagen können, wir haben auch ein paar Frauen oder ist das eine wirklich…?

Frau Sobottka: Nein, das ist eine wirkliche Frauenmannschaft, die auch richtig trainiert wird und auch zum Einsatz kommt.

Das Kabelwerk NORD ist jetzt etwa 20 Jahre alt. Im Betrieb spricht man mit einem gewissem stolz davon, das mit diesem Werk sozusagen die Industrialisierung des Rein ländlichen Bezirks Schwerin begann. Inzwischen ist es 14 Uhr. Für Reiner Sobottka hat jetzt die Schicht begonnen. Herr Sobottka bedient eine automatische Anlage, die Kupferkabel mit einem Isoliermantel umkleidet. Im Wesentlichen besteht seine Aufgabe darin, den Arbeitsablauf zu überwachen und die Kabeltrommeln zu wechseln. Auch die Kollegen dieser Schicht bilden eine Brigade. Die einzelnen Brigaden stehen im Wettbewerb. Dabei geht es vor allem um hohe Leistung und gute Qualität. Den Siegern winken Auszeichnungen und Prämien. Die Brigadearbeit soll vor allem auch menschliche Kontakte fordern und so wieder um bessere Arbeitsleistungen bewirken. Ob diese Ziele erreicht werden, häng von vielen Faktoren ab. Entscheidend ist vor allem ob bei der Zusammenstellung eine Brigade jede Meinung gehört und respektiert wird, was sicher sehr oft nicht geschieht. Das Kabelwerk ist ein eigenständiges Zweigwerk. Die zentrale Planung aber, ein wichtiges Prinzip des sozialistischen Systems, liegt beim Hauptwerk im Berlin. Dort werden die wichtigen Entscheidungen gefällt. Auch unsere Dreharbeiten wurden dort genehmigt. Zentrale Planung hat sicher Vorteile, nur besteht die Gefahr, dass dabei die Verantwortung der Menschen an der Basis unterschätzt oder einfach ignoriert wird. Wir erlebten ein Beispiel, das schon an der Grenze zur Satire lag. Vorgesehen war ein Interview mit Herrn Sobottka und zwei Brigademittgliedern. Da der Lerm in der Halle zu groß war schlugen die Arbeiter vor das Gespräch in die moderne schöne Kantine zu verlegen. Darüber jedoch könnte hier im Werk nicht selbständig entschieden werden, was keinem der Beteiligten einleuchtete.

Reporter: Gibt es denn jetzt auch private Kontakte zwischen Brigademittgliedern? Spielt das ins private hinein oder wenn dieselben Nasen, die man den ganzen Tag sieht, abends nicht mehr… sehen?

Mitarbeiter 1: Auch, wir sind auch oft privates aber wir machen ja zweimal im Jahr eine Feier zusammen, a Dampferfahrt oder gehen wir mal zusammen Bier trinken abends.

Reporter: Beschließen sie das jetzt, das sie die Fahrt machen wollen oder ist das so eine Art Verpflichtung das man sagt jetzt müssen wir das auch machen?

Mitarbeiter 1: Das schließen wir meistens immer ja. Wenn das finanzielle Geld dafür verhandeln ist. Sagen wir mal nun ein halbes Jahr machen wir eine schöne fahrt.

Reporter: Was passiert denn, wenn dort zwei oder drei Mitglieder der Brigade vielleicht nicht so gut mitmachen, einfach sich sperren, keine Lust für bestimmte Dinge haben, was passiert denn dann? Werden sie gemaßregelt von den anderen, oder?

Mitarbeiter 2: Nein, nicht gemaßregelt in dem Sinne wie man maßregelt allgemein gebräuchlich ausspricht aber man versucht doch sie zu erziehen.

Reporter: Wie denn zum Beispiel?

Mitarbeiter 2: Erstmal durch überreden, durch Beeinflussung. Mal mittnehmen, mal mitschleißen so zu sagen und sie finden dann auch Gefallen an dem gesellschaftlichen Zusammensein.

Reporter: Denn es kann auch sein das einer zuhause Probleme hat zum Beispiel die ihm belasten oder so. Redet man auch über solche Dinge mal?

Mitarbeiter 2: Ja, auch diese Dinge werden in der Brigade besprochen und auch die einzelnen Kollegen helfen und trösten und sind auch da.

Reporter: Es gibt ja immer bei der Arbeit gibt es Probleme, gibt es Konflikte da kommt eine Anordnung von oben die man an der Basis unten ganz anders sieht uns so weiter und so weiter. Wenn es Auseinandersetzungen gibt, wie werden die gelöst?

Mitarbeiter 1: Wir besprechen das meistens mit dem Schichtleiter, die uns einverstanden erklären, was die Anordnung und so betrifft. Der Schichtleiter gibt es dann am Meister und

denn setzen wir und zusammen und regeln ebbend das Problem, so beide Seiten haben Verständnis natürlich.

Reporter: Werden solche Sachen zum Beispiel auch auf Gewerkschaftsebene ausgetragen? Gehts da manchmal hart her bei bestimmten Auseinandersetzungen, oder?

Mitarbeiter 2: Na ja, manchmal wird doch recht hart diskutieren, ne?

Reporter: Zum Beispiel auch wird doch der Werkleiter nicht geschönt, wenn Diskussionen sind. Wie geht man eigentlich mit Vorgesetzten um?

Herr Sobottka: Ja wie geht man mit Vorgesetzten… Vorgesetzter ist auch kein anderer Mensch wie ich oder alle anderen er hat nur eine höhere Qualifikation würde ich sagen und wir sind ebbend mit unseren Vorgesetzten so weit vertraut, dass wir auch da mal mit Problemen hinkommen können, dann ebbend klar unsere Meinung und offen sagen können.

Frau Sobottka: Da kuck mal du hast jetzt „rol e“ geschrieben. Jetzt musst du das ändern noch.

Für die Nachhilfe bei den Schularbeiten ist Frau Sobottka zuständig. Sie ist nachmittags ja fast immer zu Hause.

Frau Sobottka: Wie heißt das hier? Fein, ganz runter jetzt.

Ältere Son: Mutti, kommst du mal hier?

Die beiden Jungen teilen sich eines der beiden größeren Zimmer. Den kleinsten Raum der Wohnung benutzen die Eltern als Schlafzimmer.

Reporter: Arbeiten Sie eigentlich, weil es Ihnen Spaß macht, oder arbeiten sie nur weil man Geld mittverdienen muss?

Frau Sobottka: Ich arbeite... ich brauche den Kontakt zu den Kolleginnen. Ich könnte, denn mir nicht gar nicht vorstellen, wenn ich den ganzen Tag hier mit den Kindern verbringen würde. Ich war ja schon zweimal 3 Jahre zu Hause und es ist einfach nichts. Also es ist besser im Betrieb. Man ist nicht so isoliert.

Reporter: Ja, aber die Belastung ist natürlich doch ein bisschen höher immer für die Frauen.

Frau Sobottka: Ja, die Belastung ist einen bisschen größer und ich werde vielleicht später auch mal weniger arbeiten, nur ein paar Stunden.

Reporter: Bis jetzt haben sie eine volle…?

Frau Sobottka: Bis jetzt arbeite ich Vollschicht ja, aber sonst vielleicht mal 6 Stunden arbeiten, ne?

Reporter: Die beiden sind ja praktisch auch im Kinderhort mit großgeworden, nicht?

Frau Sobottka: Ja.

Reporter: Die ganze Zeit über, bevor sie jetzt zur Schule gingen, ja?

Frau Sobottka: Ja im Kindergarten.

Reporter: Im Kindergarten?

Frau Sobottka: In der Kinderkrippe nicht. Ich war, denn drei Jahre zu Hause bei dem Kleinen und auch bei dem Großen. Es ist nur der Kindergarten.

Reporter: Ja. Und meinen Sie das sie eine Horterziehung oder so sich nachteilig auswirkt?

Frau Sobottka: Nein, das möchte ich nicht sagen. Also die Horterziehung ist… die Kinder werden sehr selbständig. Sie werden ein bisschen zur Selbständigkeit erzogen. Zum Beispiel unser Große der weiß ganz genau was er zu Hause zu tun hat, wenn er von Hort kommt. Er macht seine Hausaufgaben selbständig… ich meine, er fragt oft, denn antworte ich aber im Großen und Ganzen macht er das alles allein und das lernt er im Hort.

Reporter: Und was will er werden? Weißt du das schon?

Ältere Son: Ich will Mauerer werden.

Reporter: Was willst du denn?

Ältere Son: Maurer.

Reporter: Maurer? Warum grad Maurer?

Ältere Son: Ja, weil mal da so schöne Häuser bauen kann und es ist auch schön.

Reporter: Aha.

Kleinere Son: Wissen Sie, was ich werden will?

Reporter: Was willst du werden?

Kleinere Son: Ich… ich will Lokfahrer werden.

Reporter: Lokfahrer? Auf einer elektrischen Lok, oder?

Wer in Schwerin vom Bahnhof zu Innenstadt will, kann mit dem Fährboot über den Pfaffenteich fahren. Das tuen auch Sobottkas, wenn sie einem Stadtbummel machen. Besonders für Kinder ein billiger Spaß. Fahrpreis, 5 Pfennig. Schwerin hat heute etwa 110 Tausend Einwohner und ist sicher einer den schönsten Städten in der DDR. Umgeben von vielen Sehen und in herrlicher Landschaft gelegen. Viele Bewohner, die aus anderen Orten hierherzogen, wollen nie wieder weg. Das liegt auch am Menschenschlag hier oben in Norden. Die Mecklenburger sind gemütlich und herzlich. Das Wort Hektik hat hier noch keinen hohen Stellenwert und kommt im Plattdeutschen wohl überhaupt nicht vor. Schwerin blieb vom Kriege verschont. So viel Glück hatten nur wenige Städte in Deutschland. So ist auch die alte Innenstadt noch weitgehend erhalten. Sie wird inzwischen immer weiter restauriert und renoviert. Besonders hier am alten Markt in der Nähe des Domes gibt es auch gemessenen an anderen Städten eine ganze Menge Cafés und Gaststädten. Viele alte Häuser sind allerdings dringend renovierungsbedürftig. Wenn es gelingt eine möglichst große Zahl davon zu erhalten, dann ist Schwerin eine der wenigen Orte, die noch einen in Jahrhunderten gewachsenen und kaum veränderten Stadtkern besitzen.

Sobottkas spazieren gerne durch die neue Fußgängerzone. Auch wenn ein Einkaufbummel nicht immer die reine Freude ist. Man muss immer genug Geld bei sich haben, sagt uns ein Schweriner, weil man vielleicht gerade etwas sieht, was man schon endlos lange sucht. Das sind Probleme des Alltags die kennt und die auch jeder kritisiert. Es wird überhaupt mehr diskutiert und kritisiert als wir im Westen gemeinhin glauben. Aber man tut eben es nicht unbedingt gegenüber Leuten, die aus einem Lande kommen indem materieller Konsum ein so wichtiger Gradmesser für die Qualität des Lebens ist. In diesem Delikat-laden gibt es hochwertige Nahrungs- und Genussmittel, allerding zu gepfefferten Preisen. Ein schottischer Whisky kostet etwa 80 Mark. Auch Sobottkas sind davon nicht begeistert. Sie sind gute Bürger der DDR, sie bejahen den Sozialismus, aber sie sehen auch kritisch Probleme ihres Staates, die für einen Arbeiter natürlich anders spürbar als für einen

Dichter oder Schriftsteller. Sobottkas haben uns vor der Kamera bereitwillig viele Fragen beantwortet. man muss aber wohl Verständnis dafür haben, dass sie sich vor völlig Fremden nur ungern über Mangeln und Schwächen ihres Staates äußern. Die würde vermutlich auch Menschen bei uns so gehen, wenn eine Kamera aus der DDR vor ihnen stünde.

Frau Sobottka: 69 haben wir geheiratet und denn sind wir nach Badebusch gezogen. Da wohnen meine Schwiegereltern, oder wohnten meine Schwiegereltern. Zwei Jahre haben wir da gewohnt und sind dann nach Schwerin mit den Schwiegereltern gezogen.

Reporter: Und haben dann noch auch bei den Schweigereltern gewohnt?

Frau Sobottka: Auch noch bei Schwiegereltern gewohnt ein Jahr.

Reporter: Das war sicher problematisch, nicht? Wohnungsproblem sehr groß und… und…

Frau Sobottka: Sehr problematisch ja, ja. Ein Zimmer. Hatten wir nur ein Durchgangszimmer.

Reporter: Und die Schwiegereltern mussten da durch immer?

Frau Sobottka: Mussten da immer durch, ja.

Herr Sobottka: Wir haben viel versucht in der ersten Zeit, ne? Das wir ebbend unsere erste Neubauerung bekamen. Das waren wir natürlich riesenglücklich darüber und wir haben sozusagen eingefangen mit Nichts und haben uns ebbend wirklich aufgebaut kann man ja sagen.

Reporter: Ich will noch nach ihrer Ausbildung fragen Sobottka. Sie sind ja jetzt Maschinenfahrer im Kabelwerk, nicht? Und wie ist es zu dieser Ausbildung gekommen? Haben sie das gleich gemacht oder erst was anderes?

Herr Sobottka: Ja, erst habe ich noch was anderes gemacht. Ich war im Büro und das ist ja nicht meine Welt da im Büro überhaupt zu Arbeiten. Ich habe es versucht, da ich auch Abitur habe, habe ich ebbend versucht Ökonomiestudium und das war mir ein bisschen zu doll trocken und das war überhaupt nichts für mich und jetzt da ich nachher meine Grundwehrdienstzeit abgeleistet habe beim Verarm…

Reporter: Ein Verarm ist eine Nationale Volksarmee?

Herr Sobottka: Die Nationale Volksarmee, ja.

Reporter: Also der Wehrdienst.

Herr Sobottka: Und da habe ich mich ebbend im Kabelwerk beworben. Dann bin ich auch da ja eingestiegen bei einem Erwachsenqualifizierung und war da Fahrer bei der Firma.

Reporter: Sie haben also praktisch das Studium aufgegeben und warum eigentlich? Das war Ihnen nicht…

Herr Sobottka: Das ist mir… überhaupt die ganze Büroarbeit, das… Ich muss ebbend sehen, wenn ich an einer Maschine bin, wie hier zum Beispiel, also da muss irgendwas dabei rauskommen, dass ich ebbend sagen kann, kuck mal ich habe das und das geschafft also etwas anderes könnte ich mir nicht vorstellen.

Reporter: Und die Arbeit die gefällt Ihnen?

Herr Sobottka: Ja, auf alle Fälle ja.

Reporter: Ist es eigentlich für sie Problematisch in so einen Neubaugebiet, so ein riesiges Neubaugebiet, da ist man sehr anonym und kennt niemand…

Frau Sobottka: Aber das geht ganz schnell. Man lernt sich so schnell kennen hier im Haus.

Reporter: Ja?

Frau Sobottka: Ja.

Herr Sobottka: Wir sind auch eigentlich im Haus eine ganz gute Truppe zusammen, da kann man übergehen zum Nachbarn und sagen, wenn wir mal zum Beispiel ausgehen wollen oder irgendwas, dann sagt man, könntest du auf die Kinder aufpassen so was, ne? Dann machen die das auch.

Reporter: Da gibts Kontakte, ja?

Herr Sobottka: Da gibt es, ja. Auch wenn wir zum Beispiel zum Urlaub fahren oder was, dann kann man ebbend sagen, hier haben sie meinen Schlüssel, könnten sie die Blumen gießen oder sowas, dann machen sie das auch.

Frau Sobottka: Ist gar kein Problem. Und es ist auch sehr bequem hier im Neubaugebiet. Wir haben hier eine Kaufhalle, Kindergarten und Schule. Das ist alles gleich um die Ecke.

Reporter: Ich möchte Ihnen jetzt mal ein bisschen in die Lohntüte kucken. Was verdienen sie denn? Oder sagen wir mal was hat die Familie denn zusammen an Geld?

Frau Sobottka: Wir haben monatlich 1500 Mark netto.

Reporter: Netto?

Frau Sobottka: Netto, ja.

Reporter: Und da ist weiter noch nichts an der Miete weg und so, jetzt…?

Frau Sobottka: Nein, Miete ist... doch Miete ist weg.

Herr Sobottka: Ja, wenn… wir lassen über Konto gleich abziehen. 85 Mark die wir für diese… mit da ist allerdings ja auch schon warm Wasser drin, Heizung in dem 85 Marken in der.

Reporter: Ja.

Herr Sobottka: Und was haben wir noch für Ausgaben? Eventuell nur her dann, wenn die Kinder ebbend auch im Schulhort essen, da bezahlen wir… das sind 12 Mark eventuell im Monat. Nur für das Essen, wenn sie da mitessen in der Schule, im Hort.

Reporter: Ja, und wie teilt sich das jetzt auf? Wie viel verdienen Sie etwa davon?

Herr Sobottka: Was habe ich ebbend im Durchschnitt? 959 Mark etwa. Ja.

Reporter: Und wie ist es bei Ihnen in der Lohnbuchhaltung?

Frau Sobottka: 550, 580 so. Netto.

Reporter: Und wie teilen sie das Geld jetzt denn so ein? Was braucht man… was braucht man… für den Haushalt etwa?

Herr Sobottka: Ja im Haushalt für einen Monat würde ich sagen… ich mache ja nur das finanzielle da ich auch einkaufen hege und alles. Na ja, ich würde sagen 600 Mark, 700 Mark etwa.

Reporter: Ja, für…

Herr Sobottka: Aber dann essen wir aber sehr gut schon da wir auch so ein bisschen mehr oder weniger Feinschmecker sind. Wir kaufen uns mal irgendwas knackigeres für Abend noch mal, wenn wie alle zusammen sind.

Reporter: Aber was… wenn sie sagen was geht aber dann ins Geld wenn man jetzt… zum Beispiel Kleidung oder so, da muss man dann doch schon ein bisschen drauflegen, nicht?

Frau Sobottka: Ja, da bezahlt man bisschen mehr für die Kleidung aber für uns das ist ebbend… für uns ist es wichtig, dass die Grundnahrungsmittel billig sind, ne? Dass unsere Kinder genug zum Essen haben, das ist wichtig, ne?

Reporter: Und spart man denn jetzt was von dem Geld noch?

Frau Sobottka: Das bleibt unser Geheimnis, ja wir sparen.

Reporter: Wofür sparen sie denn?

Frau Sobottka: Eventuell für eine größere Reise mal, oder vielleicht mal für ein Auto, ne?

Herr Sobottka: Na Auto wollten wir ja nicht sagen, das ist ein Geheimnis.

Reporter: Für was eine Reise würden Sie denn sparen?

Frau Sobottka: Also wir würden für eine Bulgarien Reise sparen, ne?

Herr Sobottka: Ja.

Frau Sobottka: Wenn, denn ja.

Reporter: Aber, dass wird natürlich dann ziemlich teuer. Diese Reisen sind ja ziemlich teuer, nicht?

Frau Sobottka: Ja die sind teuer, das stimmt. Da müssen wir noch ein bisschen sparen.

Reporter: Ja und wo fahren sie denn sonst im Urlaub hin? Wo wahren sie denn bis jetzt so?

Frau Sobottka: Wir waren in Graal-Müritz. Wir fahren immer zu Ostsee, wenn uns die Möglichkeit…

Reporter: Und wie bekommt man, dass ist auch interessant. Wie bekommt man solche Ferienplätze? Ferienplätze sind ja gesucht und…

Frau Sobottka: Sehr sogar. Das geht im Betrieb, da existiert eine Ferienkommission.

Reporter: Kann man sich denn die Ferienplätze aussuchen? Das geht wahrscheinlich nicht, ne?

Frau Sobottka: Doch, es existiert eine Liste, da sind alle Ferienplätze drauf, ne? Und dann kann man sich aussuchen, wo man hinmöchte.

Reporter: Na ja, aber das wollen ja wahrscheinlich sehr viele. Sehr gefragt und so.

Frau Sobottka: Ja, ja. Sehr gefragt, ne? Und das wird ebbend beraten in der Ferienkommission. Wer letztes Jahr war der muss dann ebbend ein Jahr warten, da kommt der Nächste dran, der noch nicht war, also das wird denn immer…

Reporter: Und wo sind sie da untergebracht?

Frau Sobottka: In einem… sind… Ferienheim vom Betrieb mit Essen, Frühstuck… Nein, Frühstuck müssen wir uns selber, ne? Aber Mittagessen und Abendbrot das ist…

Reporter: Und wie lange bleiben Sie da?

Frau Sobottka: 14 Tage.

Reporter: 14 Tage, und… mit 4 Personen?

Frau Sobottka: Mit 4 Personen.

Reporter: Und was kostet das dann?

Frau Sobottka: So zirka 200 Mark mit Essen... Essen ist aber mit drin, ne?

Reporter: Da ist… da gibt es…

Herr Sobottka: Essen und Unterkunft ist drin, ja.

Frau Sobottka: Essen und Unterkunft, ja.

Reporter: Essen und Unterkunft.

Reporter: Herr Sobottka, sie sind in der sozialistischen Einheitspartei?

Herr Sobottka: Ja.

Reporter: Ja. Ich möchte mal danach fragen warum geht man in diese Partei, oder überhaupt in die Partei? Was bedeutet das für Sie? Es das eine besondere Verpflichtung oder bringt das jetzt für Sie mehr… eigentlich mehr Arbeit mit oder bringt dass Vorteile mit sich?

Herr Sobottka: Na, es gab eine Zeit, da hat man vielleicht gedacht, wenn man in eine Partei geht, dass man ebbend Vorteile dadurch hat. Ich meine, dass diese Leute haben sich natürlich auch beachtlich dabei, ne? Und für mich ist das eigentlich normalerweise Verpflichtung dort ebbend in der Partei zu stehen. Da ich selbst ja nur wie ich gesehen Arbeiter bin, obwohl ich ein Abitur habe, und muss ebbend in der vorletzten Front stehen. In der Arbeit und überall jetzt, auch im gesellschaftlichen Leben.

Reporter: Was verlangt man denn von Ihnen zum Beispiel? Was erwartet man von Ihnen? Erwartet man höhere Leistungen?

Herr Sobottka: Ja höhere Leistungen, na ja. Auf alle Fälle würde ich sagen ganz hervorragende Leistungen. Wir brauchen nicht davon gleich von einer höheren Leistung ausgehen aber, dass ich ebbend Qualitätsarbeit produziere.

Reporter: Ja, aber dass musste doch eigentlich jeder in einem Betrieb tun.

Herr Sobottka: Ja musste ja. Gibt ja ebbend solche Leite, das ist klar, ne? Das gibt's überall.

Reporter: Ja und wie ist es jetzt zum Beispiel einem Begriff, den man bei uns gar nicht kennt „gesellschaftliche Arbeit", was… was versteht man eigentlich darunter? Frau Sobottka weiß das sicher auch. Was ist „gesellschaftliche Arbeit"?

Frau Sobottka: Unter „gesellschaftlicher Arbeit" würde ich sagen nach dem Betrieb die Arbeit, die man da macht. Wenn man abends nach Hause kommt und den sich noch zusammenfindet mit dem Kollektiv. Zum Beispiel Zusammenabend macht, oder ins Kino geht, oder Theater besucht oder so, ja? Das ist alles nach der Arbeitszeit, das würde ich…

Reporter: Ja, aber das machen doch alle Leute, dass sie mal zusammen ins Kino gehen und gemütlich zusammensitzen. Warum… warum heißt das „gesellschaftliche Arbeit" jetzt? Ist es Nutz der Gesellschaft, oder?

Herr Sobottka: Ja, dass… so würde ich das auch sagen. Das ist die Arbeit… da kann ich Ihnen ganz einfaches Beispiel bringen, und zwar es hat ja auch hier im Neubaugebiet gewesen alles, und ist ja ganz klar, dass ebbend noch kein Rasen da ist und so weiter, und… und ebbend hier die Spielplätze da sind und dann geben wir eine Verpflichtung ein. Zum Beispiel auch hier im Haus, das wir dann ebbend den Rasen ansehen oder Vorgarten machen und so

weiter. Das wir den dann selbst denn auch pflegen und alles damit wir es hier auch nett haben und schön haben, ne?

Reporter: Wenn aber jetzt jemand also zum Beispiel keine Lust hat, das sind ja Freiwillige Verpflichtungen, die man da übernimmt. Wenn man da jemand keine Lust hat und sagt ich gehe lieber… ich gehe lieber in die Bibliothek oder ich lese lieber und ich mag also nicht dauernd da solche Sachen, hat er irgendwo Nachteile dann?

Frau Sobottka: In dieser Sache würde ich sagen nicht. Wenn jemand jetzt nicht mithilft den Spielplatz zu machen, da hat er keinen Nachteil davon. Ja natürlich schimpft man den auch. Kuck mal wir machen es immer und der macht es nie, ne? Aber im Großen und Ganzen…

Reporter: Und wann… und wo hätte er Nachteile, wenn er bestimmte Dinge nicht übernimmt?

Frau Sobottka: Na ja, vielleicht im Betrieb…

Herr Sobottka: Wegen Gesellschaftliche Arbeit hast du normalerweise gar keine Nachteile. Wenn du ebbend nicht mittmachen willst… ich meine, man spricht mit dem Menschen und das er ebbend vielleicht doch angerichtet wird irgendwie etwas mitzumachen dann… wir wollen ja keinen irgendwie hinter uns herlassen aber. Wir wollen da alle mitnehmen dann, ne?

Reporter: Wird es manchmal auch zu viel? Kann das passieren, dass man sagt, also… das reichts mir aber mal?

Frau Sobottka: Na ja, es kommt auch schon mal vor, ne? Dass man sagt, schon wieder heute, ne? Aber es kommt auch daran was des den ist, ne? Aber sonst…, wenn es ebbend solche Veranstaltungen sind, die einem interessieren, dann geht man gerne. Aber manchmal, denn sagt man auch mal…

Reporter: Wie ist das eigentlich, wenn im Betrieb jetzt mal eine kritische Situation eintritt, Produktionsausfall oder sonst was. Dann müssen ja bestimmte Dinge nachgeholt werden, Sonderschichten, Gefahrenwerden oder so, sind Sie da verpflichtet dann als Parteimittglied so zusagen an der Spitze zu stehen oder so? Also wie ist es bei Ihnen?

Herr Sobottka: Nein… nein.

Frau Sobottka: Er ist immer der erste, der dabei ist.

Herr Sobottka: Ja, aber das ist ja nicht so, dass ich dazu verpflichtet bin.

Frau Sobottka: Da ärgere ich immer meistens darüber, ne? Jeden… nicht jeden Sonnenabend, aber es kommt sehr oft immer vor, dass er da mal geht und er ist immer dabei. Könnte auch jemand anderer machen, ne?

Reporter: Warum sind Sie so?

Herr Sobottka: Ich bin ebbend so ein Mensch der, ich bin froh, wenn alles läuft und so weiter, und aufgeregt was dabei rauskommt, ne? Und deswegen kann ich dann nicht sehen, wenn eine Maschine steht, und ich kann es machen da, ne?

Reporter: Ja. Wie ist es eigentlich mit dem Verhältnis zum Betrieb? Das ist ein volkseigener Betrieb. Glauben Sie das sie da ein anderes Verhältnis zu ihrem eigenen Betrieb haben als vielleicht ein Arbeiter in einem Westlichen Land hat?

Herr Sobottka: Ja, ich kenn nicht die Verhältnisse von einem Westlichen Land, also von einem Arbeiter, der… wie er nur zum Betrieb steht, also ich bin ebbend so, dass was wir da produzieren das ist nur für uns, denn umso mehr wir produzieren umso mehr das Volkseigentum gemehrt und so weiter und dadurch haben wir ebbend wieder Vorteile.

Reporter: Gibs es Auseinandersetzungen über betriebliche Probleme oder auch über allgemeine politische Fragen? Zum Beispiel auf Gewerkschaftsebene oder Parteiebene geht es da mal Hart auf Hart auch?

Herr Sobottka: Ja, bei uns es ist das so, im Grunde machen wir unsere Gewerkschaftsversammlung so, dass da ebbend Probleme geklärt werden können und auch müssen, denn… ich meine, Probleme gibt es überall, denn wenn es keine Probleme mehr geben würde, würde es keine Weiterentwicklung geben, ne? Und nur ist das so, wenn wir wirklich harte Probleme haben, wir haben ständig einen staatlichen Leiter bei uns in die Gewerkschaftsversammlung dabei, da ist auch die ganze Brigade dann da…

Reporter: Was ist ein staatlicher Leiter?

Herr Sobottka: Staatlicher Leiter… wie meinen Sie es?

Reporter: Was es ist von der Funktion, ja? Ein staatlicher Leiter.

Herr Sobottka: Staatlicher Leiter ist…

Frau Sobottka: Hauptabteilleiter, Preisleiter…

Herr Sobottka: Hauptabteilleiter, Preisleiter, Meister.

Reporter: Also aus der Produktion?

Herr Sobottka: Ja, ja aus der Produktion, ja.

Reporter: Und der ist dabei dann?

Herr Sobottka: Der ist auf alle Fälle immer dabei… irgendeiner ist immer dabei, der ebbend kompetent ist diese Sachen auch in der entgegnend zu nehmen und ach zu klären eventuell.

Reporter: Ist es das bei Ihnen auch so? Das da mal…

Frau Sobottka: Ist bei uns genauso, ja. Ja, es werden sehr harte Diskussion manchmal geführt, ne? Und werden dann auch meistens naher… also, kommt immer zu einer Einigung, ne? Aber es ist schon…

Reporter: Auch gegenüber Vorgesetzten?

Frau Sobottka: Auch gegenüber Vorgesetzten, ja.

Samstagabend in der Bar des Hotels Stadt Schwerin. Die Sobottkas tanzen für ihr Leben gerne. Außerdem hat Frau Sobottka in dieser Woche Geburtstag gehabt. Man feiert gemeinsam mit einem befreundeten Ehepaar. Auf gute Kleidung wird hier streng geachtet. Wer in Jeans oder Strickjacke erscheint, wird ohne Erbarmen abgewiesen. Einen gemütlichen Abend in einer solchen Bar genießt man umso mehr, als es nicht einfach ist Plätze zu bekommen. Hier etwa muss man einen Tisch wochenlang vorbestellen, wenn man nicht stundenlang anstehen will, denn es gibt viel zu wenig Vergnügungslokale.

Ganz ohne Vorbestellung hingegen steht die reizvolle Umgebung der Stadt jedem zu Verfügung. Schwerin hat das, was man einen hohen Freizeitwert nennt. Die Parkanlagen am alten Schloss, die vielen Sehen, dies alles genießen auch Sobottkas gerne. Besonders an den Wochenenden.

Beide Sobottkas sind hier in der Nähe geboren. Sie reisen gerne und Frau Sobottka würde sich auch freuen mal Wien zu sehen, aber sie hängen sehr an ihrer Heimat und können es sich kaum vorstellen wo anders zu leben.

Herr Sobottka: Es ist mein Vaterland, hier bin ich geboren, aufgewachsen, hat mit mir eine Existenz geschaffen und gar nicht mal schlecht und also ich stehe voll für mein Staat ein.

Reporter: Wo haben sie Kritik anzubringen? Was wünscht man sich besser? Wenn wir mal bei Versorgung zum Beispiel oder so… oder Preisen.

Frau Sobottka: Na ja, was wünscht man sich, also wie gesagt… also für uns ist es erstmals wichtig, dass die Grundnahrungsmittel billig sind, dass die Preise geblieben sind, ja. Das unsere Kinder nicht Hunger, aber man kann sich alles kaufen, Butter, Brot, das ist alles da, ne? Das andere, da muss man ein bisschen mehr bezahlen, muss man bisschen sparen und zum Beispiel jetzt die… die… Läden

Reporter: Delikat Läden?

Frau Sobottka: Nein, die anderen meine ich jetzt. Die…

Reporter: Exquisit Läden?

Frau Sobottka: Exquisit Läden… das wird bei Ihnen sicher auch geben, dass dort Läden sind, wo es teure Sachen gibt, wo es Modesachen gibt und so. Es ist bei uns auch. Das sind auch Modelsachen und da gibts man ebbend bisschen mehr auch, da spart man bisschen.

Reporter: Sind im Verhältnis natürlich sehr, zum Teil sehr hoch, dann da muss man wirklich sparen.

Frau Sobottka: Da muss man schon bisschen mehr Geld ausgeben, ne?

Herr Sobottka: Und es ist auch so, wir sind… unser Staat ist ebbend 31 Jahre alt und in der Geschichte, was sind 31 Jahre, ne? Das wäre nicht mal eine hundertste oder tausendste Sekunde, wenn man das so nimmt, ne? Und das ist ganz klar, wenn… wir haben uns… wenn man von vorne rein so sieht die ersten Jahre, wie sich ja alles entwickelt hat, dann sind wir sehr weit schon gekommen.

Herr Sobottka: Ich wünsche mir ebbend, dass ebbend… insgesamt erstmals Frieden bleibt auf alle Fälle, ne? Dass nicht irgendwie einer von diesen höheren Leuten, die es auch da gibt,

die dann immer draufbauen was ist denn mit Krieg und so weiter. Das mögen wir nicht. Das bin ich überhaupt nicht darauf eingestellt auf sowas.

Reporter: Welches Verhältnis gaben Sie zu diesem Staat? Warum würden Sie sagen leben Sie… leben Sie wirklich lieber hier?

Frau Sobottka: Man fühlt sich hier viel sicherer, die Kriminalität ist hier nicht so hoch und zum Beispiel auch Rauschgift, das ist bei uns nicht so. Und den wie bei Ihnen der Mordanschlag in München, so was würde hier bei uns auch nicht passieren, oder ist noch nicht passiert bei uns. Ansonsten würde ich mir wünschen, dass die Beziehung zwischen der DDR und Westdeutschland sich noch verbessern, oder noch besser werden.

Herr Sobottka: Ja, auf gerichtlicher Basis, ne? Im Rahmen der Entspannungspolitik würde ich sagen.

Eine Woche lang war unser Team mit Familie Sobottka zusammen und wir haben es alle bedauert, dass wir uns verabschieden mussten. Wir wollten ein Stück Alltag einfangen, wobei es klar war, dass dies unter den gegebenen Verhältnissen nur zum Teil gelingen konnte. Die Sobottkas leben in einem Staat, der aus unserer Sicht viele schwerwiegende Mängel aufweist und sicher ist ihr Alltag oft mühsamer als bei uns. Wir haben eine Mange Gespräche in Schwerin geführt, dabei müssten wir zur Kenntnis nehmen, dass man zwar am eigenen Staat sehr viel auszusetzen hat, andererseits aber dem Westen viel kritischer gegenübersteht als früher. Allein die Tatsache, dass in der DDR der Arbeitsplatz durch Gesetz gesichert ist, wiegt angesichts der arbeitslosen Probleme des Westens heute viel. Hinzu kommt ein gewisser Stolz auf die eigenen Leistungen. Die DDR war nach dem Krieg ein total ruiniertes Land. Sie musste ohne Kredite eingespannt entrückende Bundesverpflichtungen ihren Aufbau allein bewerkstelligen. Reiner Sobottka sagte im Gespräch: „Was sind denn 31 Jahre in der Geschichte? Nicht mal eine tausendste Sekunde.“ Es lohnt sich über diesen Satz nachzudenken, sofern man die jetzige Wirklichkeit der DDR nicht als Ende einer Entwicklung ansieht. Davon wird zu reden sein, wenn sozialistische Länder ihre Grenzen nach allen Seiten öffnen können. Die Frage ist: wie viel tausendste Sekunden bis dahin noch vergehen werden?